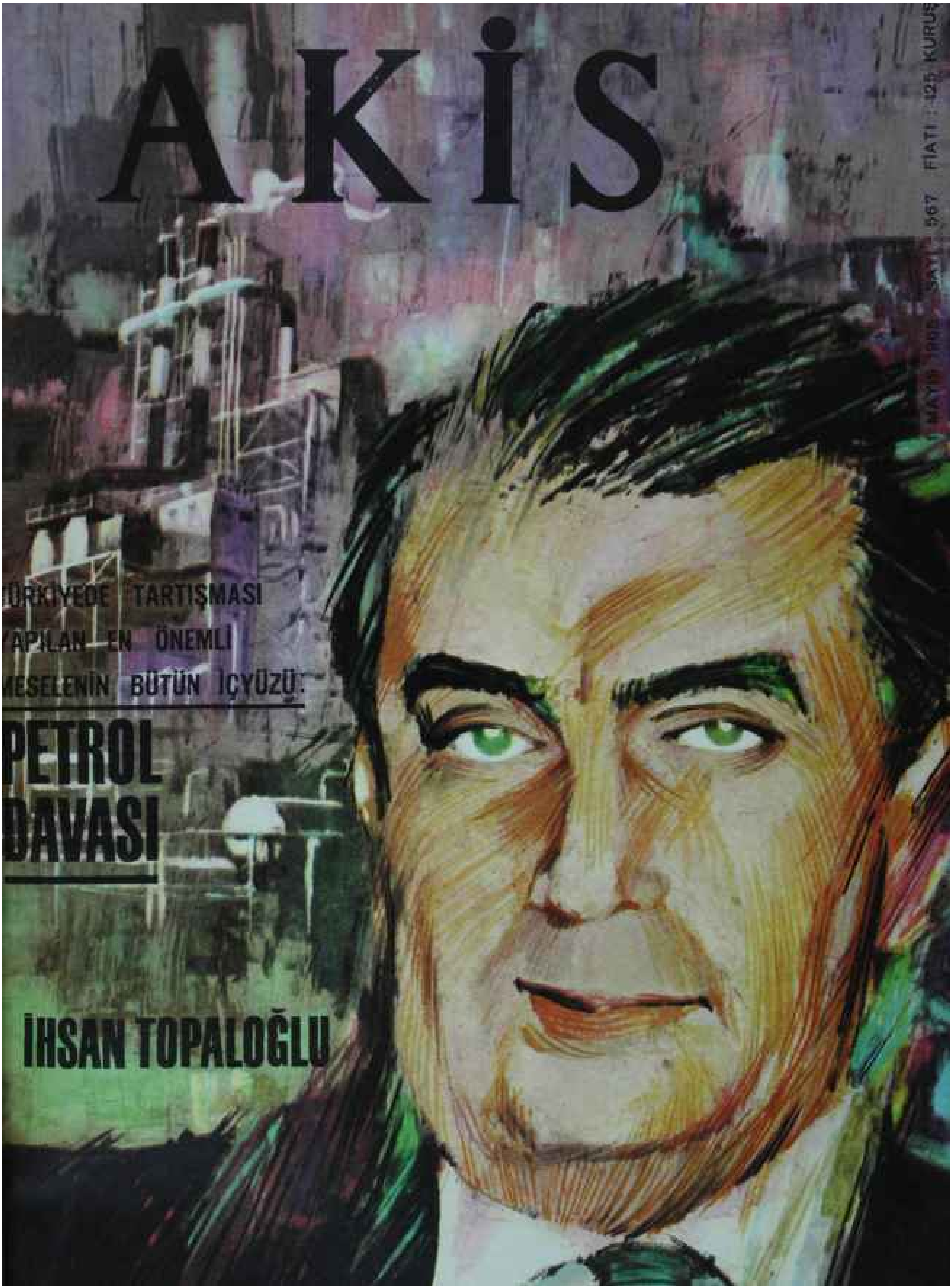
AKİS

[illegible] MAYIS [illegible] SAYI : 567 FİATI : 125 KURUŞ

ÜRKİYEDE TARTIŞMASI
YAPILAN EN ÖNEMLİ
MESELENİN BÜTÜN İÇYÜZÜ:

PETROL DAVASI

İHSAN TOPALOĞLU

Şimdi TERKİBİNDE G-11 MADDESİ BULUNAN KREMLİ PURO TUVALET SABUNUNDAN DAHA İYİSİ OLAMAZ

PURO, hem mükemmel bir tuvalet sabunu, hem de müessir bir güzellik müstahzarıdır
PURO, cildi temizler, besler, kadife gibi yumuşak, çiçek gibi taze yapar
PURO, cazibenize cazibe katar

bol köpüklü - nefis kokulu

PURO

tuvalet sabunları yüzde yüz saftır

Sayı: 567 Cilt: XXXII **Yıl:11**

Sahibi ve Başyazarı:
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü :
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu :
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tunca Aksoy (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Haluk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan — Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — Sinema: Nijat Özön — Yayınlar: İlhaml Soysal — Radyo: Mahmut T. Öngören Tiyatro: Lütfi Ay, Naciye Fevzi.

Resim
Ali Parmakerli

Erdoğan Çiftler
Kapak Kompozisyonu
SAN Organizasyon

Kapak Baskısı
Teknik Ofset

Fotoğraf
T.H.A.
Sungar Taylaner

Yazı İşleri
Rüzgarlı Sokak No: 15/2
Tel: 11 89 92
P.K. 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel : 10 61 96
Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi
Klişe

Abone Şartları

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(25 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

İlan Şartları
Santimi 20 lira
renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih :
29 4.1965

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Kendi Aramızda

Sevgili **AKİS Okuyucuları,**

Bu haftadan itibaren AKİS Türkiyenin her tarafında, mutaddan bir gün önce çıkacaktır. Bunun sebebi sizlerden aldığımız ve derginin hafta ortasında elde bulunmasını isteyen mektuplardır.

AKİS, dağıtım özellikleri dolayısıyla çeşitli merkezlerde çeşitli, günlerde satışa sunulmaktadır. Yeni tertibimizin sonunda AKİS bu haftadan itibaren her hafta Çarşamba günleri öğle vakti Ankaranın merkezinde, Perşembe sabahı, bütün gazetelerle birlikte Ankaranın her tarafında ve ilçelerinde bulunacaktır. İstanbulun merkezinde AKİS Perşembe günleri öğle vakti bulunacak, Cuma sabahı, bütün gazetelerle birlikte İstanbulun her tarafında dağıtılmış olacaktır. İzmirde AKİS'in satış günü Perşembe sabahıdır. Çarşamba gecesi geç vakit İzmire varan dergi ertesi sabah her yerde oku-, nabilecektir.

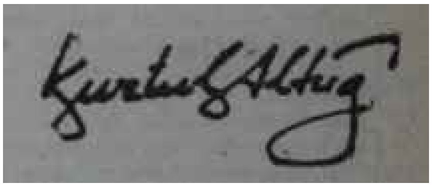
AKİS Trakyanın her tarafında Cuma sabahı okunabilecektir. Dağıtım, Cuma günkü gazetelerle birlikte olacaktır. Buna mukabil Anadolunun, Hürriyet Dağıtım Limited Şirketi tarafından servis yapılan her tarafında AKİS Perşembe günkü gazetelerin satışa çıktığı saatlerde satışa sunulacaktır. Bu intizam bundan böyle devam edecektir.

Ancak bir gazete veya dergi için en sıkı kontrol, okuyucuları tarafından yapılan kontroldür. Bu bakımdan gerek sizlerin, gerekse bayilerimizin hususundaki ilgisi ve ikazları bizleri memnun edecektir. AKİS'in gerek abone, gerekse dağıtma servisleri her bir müracaatı tetkik edip cevaplandıracaklardır.

Bu arada, yurt dışındaki abonelerimizden bir ricamız vardır. Bu abonelerimizin bizdeki adresleri, bazen, imla bakımından hatalıdır. İçinde dergi bulunan zarfların üstündeki adres yanlış olan abonelerimizin doğru adreslerini majeskül harflerle yazıp bize bildirmeleri bizi müteşekkir bırakacaktır.

Gittikçe artan bir ilginin mihrakı haline gelen AKİS kendini her gün yenilemenin gayreti içindedir. Bir okuyucumuzun bize yazdığı gibi "nihayet el boyamayan güzel bir kapağa sahip olmak" bu gayretlerin sadece ilk meyvasıdır.

Saygılarımızla

İçindekiler

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 11 Sayı: 567 1 Mayıs 1965 Cilt: XXXII

YURTTA OLUP BİTENLER

Ek ödenek kararını çıkaran milletvekilleri
Ye kürküm ye!

Millet

Kapkaççılık

Şu anda Türkiyede millet ile temsilcileri arasında bir mücadele, hatta bir yarış cereyan ediyor. İşin, maddi tarafı bir yana, inat meselesi haline geldiğini söylemek de hata değildir. Temsilciler daha fazla para almak istiyorlar. Umumi efkar ve onun baskısını değerlendirebilecek kadar basiret sahibi olanlar "Hayır" diyorlar, "Hayır" diyenler Cumhurbaşkanıdır, parti olarak CHP'dir, şahsen onun Genel Başkanı İsmet İnönüdür. Hükümettir, Hükümetin başı Suat Hayrı Ürgüplüdür ve Parlamentoda bir çok temsilcidir. Tarafsız büyük basın, hatta bunların içinde iktidarı en fazla destekleyenler bile milletvekili ve senatör ödenekleri meselesinde aleyhte vaziyet takınmışlardır.

Buna rağmen milletin temsilcileri, gözlerini dikmiş oldukları fazla parayı alabilecekler midir? Alabileceklerini düşünenler bu haftanın başında, bir türlü çıkmak bilmeyen Bütçe komisyonda görüşülürken kaşla göz arasında zammın verilmesini sağlayacak olan 40 milyon lirayı Bütçeye koydurtmuşlardır. Şimdiye kadar alınan kararlar, bir bakıma platonikti. Zira, Bütçede bir karşılığı yoktu. Halbuki şimdi mesele kanun hudutlarının içine girmiştir, zira Bütçe bir kanundur. Kanunlara karşı ise, çeşitli müesseselerin Anayasa Mahkemesine İtiraz hakları vardır. Tabii, bu hakkın kullanılacağından kimsenin şüphesi bulunmamalıdır.

Demek ki sayın temsilciler, Anayasa Mahkemesi bu konuda bir karar vermeden arzuladıkları fazla paraya kavuşamayacaklardır. Hukuken kanun hükmünde bir Meclis kararının Anayasa Mahkemesine gitmesinden tabii bir şey olamaz. Anayasa Mahkemeleri, zaten bunun içindir. Ama sa--ın temsilciler böyle bir konuda ve bu kadar itiraz, ihtar, hatırlatma yapıldıktan sonra eğer Anayasa Mahkemesi aleyhte bir karar verirse ne duruma düşeceklerini hiç hatıra getirmişler midir? Hatta, teknik olarak Anaya-

HAFTANIN İÇİNDEN

Gerçekler Karşısında Sermaye

Metin TOKER

Sermayenin ürkek olduğu, çok söylenen bir iddiadır. Bu iddia yerli sermaye için tekrarlanır, yabancı sermaye için tekrarlanır. Maksat, sermayenin bu ürkekliğini giderecek şartların tesisini telkindir. Servet Beyannamesi mi?. Aman aman, sakın! Sermaye ürkektir.. Ödenen vergilerin açıklanması mı?. Allah korusun! Sermaye ürkektir. Kıbrıs işi mi? Hemen bitirin bu meseleyi! Sermaye ürkektir. Petrol Kanununun değiştirilmesi temayülü, petrolün millileştirilmesi lafları, Ereğli Demir ve Çelik Tesisleri hakkında tenkitler mi? Bırakın bu konuları! Sermaye ürkektir.

Bu kadar ürkek olan sermayenin dünyanın dört bir tarafına nasıl dağıldığını, nasıl oralarda büyük karlar sağladığını, bırakın parayı, insanların yenmek tehlikesiyle karşı karsıya bulunduğu bölgelerde hala nasıl çalıştığını böyle düşününce anlamak imkanı yoktur.

Gerçek şudur ki, sermaye ürkek filan değildir. Sermaye, kendisine en rahat faaliyet göstermesine elverişli ortamın peşindedir. Sermayenin, asırlarca Çini ne halde tuttuğu, çinlilerin bu durumu değiştirmek için her gayret göstermelerinde ingiliz ve amerikalısıyla, rusu ve Japonuyla, almanı ve fransızıyla bu sermayenin ne tepki gösterdiği hiç kimsenin meçhulü değildir. Ama Çin buna rağmen değişmiş, yeni bir rejim edinmiş, komünist olmuştur. Sermaye, eğer gerçekten ürkek olsaydı, böylesine tehlikeli bir diyardan kaçar giderdi, değil mi? Hayır! Şimdi sermaye, kendisini Çinin yeni şartlarına uydurmanın gayreti içindedir. Nitekim. Bolşevik İhtilalinden sonra da aynı gayreti Rusyada göstermiştir.

Sermaye, para kazanmayı düşünür. Tabii bu kazanç ne kadar kontrolsuz, hesapsız kitapsız, büyük olursa sermaye o derece memnun kalır Bunun adı vurgundur. Ancak bir sermayenin çalıştığı tek ortam bu değildir. Böyle ortamlar dünyanın her tarafından yavaş yavaş kalktığı için sermaye daha mütevazi şartlarla daha mütevazı kazançları gereği gibi değerlendirecek kadar akıllı davranmaktadır.

Türkiyede toplum yeni bir havanın içindedir. Bu toplumun aşırı uçları vardır. Bunlardan bilhassa bir tanesi, aşırı sol, sesini gerçek gücünün çok üstünde bir patırdıyla yükseltmeye muvaffak olmaktadır. Aşırı solun karşısındaki cephe bir rehavet içinde armut devşirdiği ve hatta, tam bir gafletle, değiştirilmesine imkan olmayan şartları "kendisine mahsus ikna usulleri" kullanarak değiştirmeye kalkıştığı için tesirsizdir, kıymetsizdir, itibarsızdır. Aşırı sol sorum ve görev sahibi dünya kadar insanın yüreğine bu sayede "Ne derler?" endişesini yerleştirmiştir. Toplumdaki denge, en ziyade bu eksiklik yüzünden bozuk görünmektedir. Gerçek şudur ki Türkiyenin yeni şartları iyi bilindiği ve sermaye için "mümkün" ile "imkansız" tesbit edildiği takdirde sermayenin yerlisinin de, yabancısının da güven içinde çalışmaması için hiç bir sebep yoktur.

Aramızdan ayrılmış olan Atatürkün, hatta aramızda bulunan İnönünün, kendi fikirlerini doğruluyor gibi görünen bir nutuk parçasını çıkarabilmek için arşivleri didik didik edenlerin Atatürk tarafından söylenmiş olan şu sözleri şimdiye kadar niçin hiç yayınlamamış olduklarını sormak lazımdır:

"İstiklal ve hakimiyeti maliyemize hürmetkar milletlerin, emniyetle hükümetimizle temas eylemeleri ve kanunlarımız dahilinde anlaşmalar ile faaliyete geçeceklerini söylemeye hacet görmüyorum. Memleketimizi az bir zamanda mamur etmek için milletimizin yetersiz kaldığı işlerde yabancı sermayesinden, vesaitinden, ihtisasından istifade etmek, hakiki menfaatimiz iktizasındandır."

Atatürk bu sözleri 1923 Ocağında İzmitte, halka hitaben söylemiştir. Cumhuriyetimizin yabancı sermaye konusundaki felsefesi bu olmuştur, bu kalmıştır ve bu kalacaktır- Üçbuçuk kriptonun, gürültüleri ne olursa olsun, bir ksenofobiyi ve sermaye düşmanlığını Türkiyenin havasına hakim kılmak gayretleri hiç bir zaman başarı kazanmayacaktır.

Ne var ki, sermayenin "hakimiyeti maliyemize hürmetkar olması" başta gelen şartlardan biridir. Türkiyede Servet Beyannamesi usulünü kaldırmaya kimsenin gücü yetecek değildir. Türkiyede "iman ile paranın kimde olduğu** prensibi geçer akçe olmaktan çıkmıştır. Zenginler hakkında, paralılar hakkında konuşulacaktır, yazılacaktır. Hiç bir hükümet bunları susturmak yoluna gitmeyecektir, gidemeyecektir. Boşuna "Alçak komünistler! Tutun şunları!" diye bağırmanın faydası yoktur. Bunlarla isteyen kolaylıkla başa çıkabilir. Mesele en az bu şirretler kadar medeni cesaret sahibi olabilmektir. Bu şartlar altında çalışmaya razı olan sermaye, yerli veya yabancı sermaye, çalışır, mis gibi kazanç da sağlar Koçun, Daran Nakliyattın, Hürriyetin, Yapı ve Kredi veya İş Bankasının ve daha binlerce, küçüklü büyüklü, hesaplarını açık tutmaya hazır müessesenin karları meydandadır-, çalışmayı göze almayan, buyurur gider. Arzuladığı şartları bir başka yerde bulursa, oraya yerleşir. Türkiyenin havası bu olduğu içindir ki, bu olarak kalacağından dolayıdır ki Türkiyede servetlere el koyma, zenginleri parçalama, mallarını yağma etme, karşılıksız devletleştirme veya millileştirme gibi hareketler olmayacaktır. Bunlar Cumhuriyetin tarihinde olmamıştır. Bir defa, Cumhuriyet bir tek sahayı devletleştirmemişitir. Yapılan sadece millileştirmedir. Onlar da devletin en sıkı-ık zamanlarında, ilgili şirketlere üzerinde anlaşılmış tazminatları ödenerek yapılmışlardır.

Şimdi Türkiyede Petrol Davası tartışılıyor. 1954'ün şartları bugünün şartları olmaktan çıkmıştır. O bakımdan, umumi efkarın malı haline gelmiş bulunan konu mutlaka ele alınacaktır. İki Bakan, üç yüksek memur, dört paralı makale bunu önleyemez. Eğer herkes Türkiyenin gerçeklerine serinkanlılıkla doğru bir teşhis koymaya muvaffak olursa, karşılıklı menfaatler için en uygun yeni düzeni bulmak imkansız olmayacaktır.

sa Mahkemesi bu zammı Anayasaya aykırı bulmasa bile 1965 Ttirkiyesinde Bütçeye 40 milyon liralık bir yük yüklemek sayın temsilcilerin vicdanlarını hiç rencide etmeyecek midir ve bunun siyasi ve sosyal tesirlerinin memlekette yaratacağı tepki acaba hiç düşünülmüş müdür?

Her halde, bir yandan bir acaip koalisyon içinde taraflar birbirine girerken, bazı Bakanlar topu topu onüç kişilik ve memlekette aldığı oy nisbeti gülünç bir siyasi teşekkülün ba--ında bulunan pek malum bir süperliderin hakimiyeti altında görünürlerken, mahiyeti anlaşılmayan bir komite, adeta Hükümetin üstünde mevcutken, Başbakan ortada çiğnenmiş bir şeyin bulunup bulunmadığını anlamak için ayağını kaldırıp altına bakarken bu ödenek işinin tekrar hortlatılması Koalisyonun talihi olmamıştır.

Aslında talihsizliklerin sonucu bir koalisyonda da talih aramak, hele c-nu kuranlardan bazıları bilinirken, millet için bir boş gayret değil midir?

Petrol

Bir madalyonun iki yüzü

(Kapaktaki Savaş)

*B*u hafta, Türkiyedeki Petrol Savaşının içyüzünü aksettirmek için bir süredir çalışmakta olan AKİS ekibinin bir mensubuna, Türkiyede bu meseleyi en iyi bilen devlet adamlarından bir tanesi söyle dedi :

"— 1954'de petrol konusunda bir durumdaydık. Bugün yürürlükte olan 6326 sayılı kanunu çıkardık. Bu kanunun şu eksiği varmış, bu aksaklığı varmış. Doğru Ama o şartlar, ruhu ve mahiyeti itibariyle bu kanunu gerektiriyordu. 1965'te petrol konusunda bir başka durumdayız. Kanunda bu durumla ilgili değişikliklerin yapılmasını önlemeye, her hangi bir kimsenin gücünün yetmesine imkan ve ihtimal yoktur. Ekonomik ve sosyal hadiseler canlı mahluklar gibidir. Nasıl, büyüyen bir çocuğa on yıl önceki elbisesi giydirilemezse, aynı şekilde, değişmiş ekonomik ve sosyal şartları da eskiden bulundukları kalıplar içinde muhafaza etmek kabil değildir."

Aşağı yukarı aynı sıralarda, AKİS ekibinin bir başka mensubuna, Shell şirketinin personel ve dış münasebetler müdürü Faruk Kardam şöyle dedi:

"— Petrol kanununun günün şartlarına uyup uymadığı hususunda incelemeler yapılması ve hükümet tarafından yürütülecek genel araştırmalarda bulunulması her zaman için faydalıdır.."

Ancak Shell'in temsilcisi, bu faydaya her zaman inanmış görünmüyordu. Harbiye Caddesi üzerindeki binanın en üst katlarından birinde bulunan .Boğaza nazır, konforlu odasında Faruk Kardam konuya sinirli girdi. Elini masaya vurdu ve sesini yükseltti :

"— Biz de vatanperveriz, biz de milliyetçiyiz.. Böyle bir şey olursa - millileştirmeden bahsediliyordu - biz teslim ederiz bu şirketleri. Böyle uygun görülürse saygımız var. Biz de tecrübeli elemanlarız. Mesela ben yirmi yıl devlet hizmetinde çalıştım. Her halde bize de düşecek görev olur, milli şirkette!"

Shell'in türk müdürü, şüphesiz, petrol konusunda açılmış olan kam-

İPRAŞ'ın rafineri tesisler)
***Bul** karayı, al parayı!*

panyada aşın solun işi yabancı sermaye düşmanlığına döküp yabancı müesseselerde çalışan türkleri adeta vatan hiyanetiyle ithamının doğurduğu burukluk içindeydi. Faruk Kardam, Shell personeline yaptığı bir konuşma ele alınıp şahsen hücuma uğrayanlar arasındadır.

Harbiyedeki Shell merkezinde cereyan eden konuşmadaki gergin hava şirketin satış kısmından Mehmet Turacın bir müdahalesiyle yumuşadı. Mehmet Turaç ayağa kalktı ve:

"— Niçin bir co-existence - birlikte yaşama- olmasın?" dedi.

Faruk Kardam ancak bundan sonradır ki daha uzlaşıcı bir konuşma tarzı tutturdu.

Bu, şu anda Türkiyede başlamış bulunan çetin ve şiddetli Petrol Mücadelesinin sadece menfaatleri değil, hisleri, açık veya kapalı maksatları, siyasi gayretleri, hatta kökü dışarda bulunan iki taraflı tahrikleri harekete getirmiş ve bir tozkoparan fırtına yaratmış olduğunun güzel bir delilidir. Bu tozkoparan fırtına içinde, meseleye sıhhatli bir istikamet verebilmek için gözün gözü görmesinin sağlanması ilk yapılacak iştir.

Kasap ve koyun hikayesi

Petrol Meselesi ele alınırken iki gerçeği hatırdan hiç çıkarmamak lazımdır. Petrol şirketleri, elbette ki kendi menfaatlerini düşünmektedirler. Hiç kimse bir milletlerarası petrol şirketine "Sen benim milli menfaatimi düşün" diyemez. Derse, gülünç olur. Hatta, petrol şirketlerinin bir memlekette ne kadar fazla kar sağlamaları imkanı varsa onu, hiç göz yaşına bakmaksızın sağlamaya çalışacaklarından herkes emin olmalıdır.

Buna mukabil petrol şirketleri de bilmelidirler ki Türkiye seviyesinde, umumi efkarı bu konularda uyanmış, bilhassa son yıllarda bir takım sosyal hadiseler ve gelişmeler yaşamış bir memleket kendini soydurtmayı kabul etmeyecektir. Klasik avlama ve cavlama metodlarıyla bir takım idarecilerin özel çıkarlara alet ettirilmesi, tabii bir belirli süre kabildir. Ancak ne bu süre artık Türkiyede fazla uzun olabilir, ne de böyle bir deneme uzun vadede fayda sağlar. Zira bu şekilde itibardan düşecek olan, sadece o idareciler değildir. Yabancı sermaye. özel teşebbüs,. petrol şirketleri hatta memleketin dış politikasında kilit taşı mesabesindeki devletlerle münasebetler kolaylıkla çamurlara bulanabilir.

O halde yapılacak olan, İki tarafın, aşırılıklardan sakınarak birbirlerine doğru teşhis koymaları, menfaatlerini dengelendirmeleri, karşılıklı en uygun statüyü bulmalarıdır. Bu statü bulunmadığı takdirde iş kolaylıkla kuvvet gösterilerine gider ki böyle hallerde umumiyetle nihai galebe memleketlerde kalır, fakat bu zafer astarı yüzünden pahalı bir Phyrrus Zaferi niteliği taşır,

Fethi Çelikbaş - Hüdai Oral

Kara ile ak

Türkiyede henüz böyle bir durum yoktur. Ama petrol şirketlerinin menfaatleriyle Türkiyenin menfaati aracında mevcut bir esaslı çelişme, hadiseye son derece kritik bir mahiyet vermektedir.

İstihsal mi ,satış mı?

Bugün dünyada petrol aleminin bir önemli hususiyeti vardır. Petrol fazla çıkarılmaktadır ve fakat çıkarıldığı, yahut çıkarılabileceği kadar satılmamaktadır. Böylece şirketlerin elinde, bir miktar, "sürplü" tabir edilen istihsal fazlası kalmaktadır. Bu bakımdan dünya çapındaki şirketlerin politikası bu sürplünün artmasını ve fiyatların düşmesini önlemek, istihsali imkanlardan daha az tutmaktır. Bu yüzdendir ki Teksasta kuyular ayda yalnız 10 gün çalıştırılmakta, Venezüella ve arap memleketlerinde istihsali kısmak için görüşmeler yapılmaktadır. Bunun anlamı büyük dünya şirketlerinin ,yeni istihsal sahalarından çok ellerindeki petrolü satabilecekleri yeni pazarlar aramaları ve girdikleri pazarları mutlaka muhafaza etmek istemeleridir.

Türkiye ve benzeri az gelişmiş memlekelterin başlıca meselesi ise, petrol ve benzeri ana mallarda mümkün nisbettide ithalâtçı durumundan kurtulup döviz tasarrufu sağlamaktır. Çelişme bu noktada başlamaktadır: Türkiye dünya petrol şirketlerinin pazarı olmaktan çıkmak isterken dünya petrol şirketleri Türkiye gibi tatlı bir pazarı kaybetmek istememektedirler.

Türkiyede petrol arama faaliyeti 1933 yılında Petrol Arama ve İşletme Dairesi İsminde bir tesisin kurulması ile başlamıştır. Sonradan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kurulmuş ve Cizre-Harbol bölgesinde yer üzerine çıkmış asfalt tabakalarından ümitlenilerek ilk petrol sondajı 1934 yılında Mardin iline bağlı Basbiriride yapılmıştır. MTA jeolog ve mühendislerinin 12 yıl suren mihnetli çalışmalarının sonucu olarak 1946 yılında Ramanda ticarî önemi haiz petrol rezervi bulunmuştur. 1948'te çalışmalar ciddi şekil almış ve Ramanda açılan bir kuyudan günde 200 varil petrol elde edilmesi. Türkiyede petrolün bulunduğu gerçeğini kesinlikle ortaya koymuştur. Türk mühendis ve mütehassıslarının başarılı denilebilecek çalışmaları hızlanırken; buna paralel olarak bir başka propaganda da hızını arttırmaya başlamıştır:"Memleketimizde petrol vardır. İmkânlarımız azdır. Yabancı sermaye teşvik edilir ve memlekete gelirse istihsal süratle gelişecektir..."

Şimdi, kriptolar tabii bir yana, en iyiniyet sahipleri bile zaman zaman bir hata yapmaktadırlar: düşünürken, 1954'ün değil, bugünün şartlarını ele almaktadırlar. Halbuki, on yıllık neticeler dikkatle incelendiği takdirde yabancı sermayenin petrol konusunda Türkiyeye gelmesinin bizde bir gelişmeye yol açtığını inkâr etenenin imkânı yoktur. Hatta şu anda yabancı petrol şirketlerinin karşısına dikilmiş olan Türkiye Petrol Anonim Ortaklığı (TPAO) bile harikulade gelişmesini bu görüşün prensibine borçludur.

Mobil Yönetim **Kurulu Başkanı** Şerafettin Eranıl
"Biz de milliyetciyiz!"

Türkiyenin fazla tehalükü

6326 sayılı Petrol Kanununun doğuştan bazı zaaflarla malûl olduğu bilinmektedir. Bir defa, bu kanunun esasını hazırlayan Max Ball adındaki amerikahnın büyük petrol şirketlerinin avukatı durumunda olması şüphe çekici bir durumun temelinde yatmaktadır. Sonra, bu kanun daha Mecliste kabul edilmeden, o sırada Amerikaya gitmiş bulunan devrin Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın amerikan petrolcülere kanunun çıkacağına dair teminat vermiş olması ve amerikan basınına bunun kabul edildiğine dair haberi telefonla beklediğini bildirmesi bizim tarafımızdan gösterilen fazla, tehalük olmuştur. O günleri Tükkiyede yaşayanlar bütün amerikan gazete ve haber ajanslarının bu kanunun hazırlık çalışmalarını ve meselenin Mec listeki tartışmalarını ne kadar dikkat ve ligiyle taikip ettiklerini hatırlamaktadırlar.

Mehmet **Turgut**
Cart, kaba kağıt!

Türkiyenin bugünkü şartları gözönünde tutulursa 6326 sayılı Kanun dünyadaki benzerleri arasında, yabancı sermayeye en fazla kâr sağlıyan ve hareket serbestisi veren belgelerden biridir. Bu kanunla bir Petrol Dairesi kurulmuş ve şirketlere arama ve işletme ruhsatı, boru hattı ve rafineri belgesi verilmesi, sermaye ve kâr transferi işlemleri bu daireye bırakılmıştır. Yine aynı yıl çıkarılan başka bir kanunla da Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı kurulmuştur. Petrol Kanununun çıkışından bu yana memleketimizde 37 şirket faaliyet göstermiştir. Bunlardan - aralarında dev ESSO da bulunan - 22 şirket faaliyetini tatil etmiş ve arama sahasında bugün 9 şirket kalmıştır.

Petrol Kanununun bugün beliren en büyük zaafı, Türkiyedeki petrol istihsalini köstekleyen hükümleridir. O tarihte bu zaaf bertaraf edilebilir miydi? Şirketler böyle bir "istihsali kontrol imkânı"nı sağlamadan yumuşak başlılık gösterirler miydi? On sene önceye alt tahminler yapmak, şüphesiz spekülasyondur. Ama hükümlerin, büyük dünya şirketlerinin "istihsal sahasından çok pazar peşinde oldukları" gerçeğine uygun bulunduğu ortadadır.

Türke türkten hayır

Yabancı sermayeyi teşvik için çıkarılan Petrol Kanunundan sonra. **garip** bir tesadüf olarak, çalınmalarında başarı sağlıyan, üretimini arttıran ve en fazla sondaj yapan şirket yine bizim TPAO olmuştur! Türkiye Petrolleri 1955'te 178 bin tondan, 1956'da 305 bin, 1957'de 298 **bin,** 1958'de 328 bin, 1960'ta 362 **bin.** 1961 de **414** bin. 1962'de 510 bin ve 1963'te 612 bin ton ham petrol üretimine doğru yol almıştır. Buna karşılık Türkiyenin petrolünü hızla kalkındıracakları iddia olunan yabancı şirketler Petrol Kanununun çıkışından 9 yıl sonra, toplam olarak ancak 132 bin tona erişebilmişler ve isteyerek - veya îstemiyerek - yerlerinde saymışlardır. Bu şirketlerin pek öyle petrol bulma hevеslisi olmadıkları da, metre olarak yaptıkları sondaj miktarından anlaşılmaktadır. Türkiye Petrolleri 1955 yılında tek başına 15 bin metre sondaj yaparken, bütün yabancı şirketler o yıl sadece bin metre sondaj yapmışlardır. Yabancı şirketlerin toplam olarak yaptıkları sondaj 1961 yılına doğru TPAO'nun tek basma yaptığı sondaja yaklaşır gibi olmuşşa da, 1962 ve 1963 yıllarında yabancı şirketlerin topluca yaptıkları sondaj miktarı TPAO'nun yaptığının yarısına inmiştir. Bugün TPAO, dar imkânları ile yabancı şirketlerin tüm olarak kul-

landıkları petrol kulesi sayısının iki misline yakın petrol kulesi kullanmaktadır.

Bu 9 yıl içinde yabancı şirketler böyle "hararetle" petrol ararlarken, esas hedefleri paralarını en fazla döktükleri sahalardan anlaşılmaktadır. Bu yıllar içinde, petrol sondaj kuyularının sayıları değişmezken, yurdun her yanında cicili bicili satış istasyonları, mantar gibi boy atmıştır. Bu arada, ilgi çekici bir gelişme de yabancı şirketlerin yurdumuzda rafineri kurmak için gösterdikleri istical ve hevestir. Hatta 1957 yılı öncesinde. Türkiyenin kendi ihtiyaç kapasitesini kendi rafinerilerinde işlemesi fikri belirdiğinde. - İranda, Musaddık petrolleri millileştirme niyetim açıkladığında olduğu gibi-, Türkiyeye yapılan askeri akaryakıt yardımı kesilivermiş, üstelik yabancı şirketler Türkiyenin silkintisini bildikleri halde, akaryakıt karşılığı olan döviz alacaklarını hepbirden acele olarak istemeğe koyulmuşlardır. Bunun sonucu yabancı şirketler Petrol Dairesinden rafineri kur--a belgesi almışlar ve Mersinde ATAŞ adıyla yıllık kapasitesi 3 milyon 200 bin ton olan 80 yıl imtiyazlı bir rafineri kurma imkânı sağlamışlardır. Bu rafineride Mobil yüzde 56, Shell yüzde 17 ve BP yüzde 17 hisseye sahiptirler, İlk zamanlar ATAŞ rafinerisine katılacak olan Caltex şirketi ise son anda Türk Hükümeti ile bir anlaşma yapmış ve İzmitte yüzde 51'i TPAO'ya. yüzde 49'u Caltex'e ait bulunan ve 10 yıl sonra tamamen TPAO'ya geçecek olan bir rafineri kurma iznini almıştır. Bu rafinerinin TPAO'ya devredilmesine bugün altı yıl kalmıştır. Bu arada bir başka şirket Marmara adında bir rafineri kurmaya teşebbüs etmiş, fakat ATAŞ ile 1 milyon 200 bin ton kapasiteli İPBAŞ ve sonradan tevsi edilerek 600 bin tonluk kapasiteye ulaştırılan Batman rafinerilerinin. Türkiyenin ihtiyacını karşıladığı görüldüğünden bu izin verilmemiştir. ATAŞ ve İPBAŞ rafinerileri son zamanlara kadar sadece yabancı hampetrol işlemişlerdir.

Çelikbaş ve Oral

Petrol Kanununun bozuk yapısı, aslında her türlü politikaya elverecek niteliktedir. Milli menfaatleri Korumak isteyen siyasi iktidarlar, yabancı petrol taraflısı iktidarlar kadar bu kanunda dayanak bulabilirler. Ancak bu kanununun bir özelliği - veya özelliksizliği - de hatta aynı iktidar içinde petrolle ilgili Bakanın şahsiyetine göre uygulanabilmesidir.. Nitekim Fethi Çelıkbaşm Sanayi Bakanlığı devresinde bu kanun TPAO aleyhine ve yabancı şirketlerin lehine işletilmiştir. Hatta bir ara, milli ürün olan Batman mamullerinin TPAO'yu felce uğratacak şekilde elde kalması ihtimali belirmiş, Çelikbaş ve Petrol Dairesi müteaddit müracaatlara rağmen milli petrolü koruyacak tedbirleri almaktan kaçınmışlardır. Neticede iş Petrol Komiserine ve Danıştaya aksetmiş. Danıştay da milli petrolün korunabileceği kararını vermiştir. Bu safhada Çelikbaşın ve bilhassa Petrol Dairesi İkinci Başkanı Safi Tezişin tutumları "Kanunun esprisi serbest rekabettir. Milli şirket malını satamazsa elinde kalsın" şeklinde olmuştur. Ancak TPAO'nun böyle açıkça uğradığı haksızlık, bu devrede umumi efkâra aksetmiş ve Petrol Meselesi bir ucundan tartışılmaya başlanmıştır.Bu hava içinde Çelikbaş Bakanlıktan ayrılmış. Hüdai Oral Enerji Bakanı olmuş, petrol işleri bu Bakanlığa bağlanmıştır. Hüdai Oral bu konuda Çelikbaşın tam tersi bir tutumu benimsemiş ve bütün gücüyle dizginleri ele almağa uğraşmıştır. Bakanlığa geldiğinde petrolle ilgili üç devlet müessesesini birbirine karşı mücadele eder durumda bulan Oral ilk iş olarak bu meseleyi halletmiş. Petrol Ofis Genel Müdürlüğüne Ahmet Cemil Conkun yerine Kenan Onatı ve Petrol Ofis Genel Müdür Muavinliğine de TPAO Hukuk Muşaviri Özer Derbili getirmek suretiyle önce bu iki müessese arasında bir paralel kurmuştur. Hüdal Oral bu arada Çelikbaşın bir amerikan firmasına ihate etmek üzere olduğu Petro-Kimya sanayii işini Türkiye Petrollerine devretmiştir, Yine Oral, Türkiyenin en önemli petrol bölgesi Siirtle İskenderun arasında bir boru hattı döşenmesi için belgeyi TPAO'ya vermiştir. Milli şirketin desteklenmeğe başlandığını gören yabancı şirketler, hele boru hattı gibi kârlı bir yatırım kaynağını kaçıracaklarını görünce telaşa düşmüşler ve bu işe ortak olmak için çeşitli kurnazlıklara ve pazarlıklara girişmişlerdir: Bu arada MOBİL şirketlerinin İdare Meclisi Reisi Şeraftettin Eranıl şirketinin ayrı bir boru hattı döşeyeceği tehdidini bizzat Enerji Bakanına yöneltmiş, bu tahakkuk etmeyince, MÖBİL'in elindeki Şelmo kuyusunun kapasitesinin birdenbire, hesaplanan boru hattının genişletilmesini sorunlu kılacak kadar yükselıverdiği açıklanmıştır..,.Fakat sonradan bu miktar yine düşmüştür! Bu arada Hükümetin yabancı petrol şirketleri üzerinde, kuvvetini Kanundan ve Danıştay kararından alan baskısı artmış, şirketlerin Türkiyeye "afişe fiyat" adı altında, dünya serbest rekabet piyasasından pahalı ham petrol sattıkları tesbit edilmiş ve bu taraftan da mücadele açılmıştır.

Petrol bölgesinde yollar

İmkansızlık içinde imkan yaratılıyor

% 35 fark meselesi

Ham petrolün Türkiyeye Almanya, İtalya ye İsviçreden % 35'e ulaşan daha yüksek bir fiyatla satıldığını amerikan müşavirin raporu ile de tesbit eden Oral, yabancı şirketlerden. Petrol Kanununun ruhuna yugun olarak serbest rekabet fiyatına uygulamalarını talep etmiştir. Önce İPRAŞ. sonra ATAŞ bu durum karşısında ham petrol ithal fiyatlarında % 10 indirim yapmak zorunda kalmışlardır. Bu arada özellikle Muammer Aksoyun becerikli propagandası ile yabancı şirketler aleyhinde, Basın ve Gençlik arasında kuvvetli bir kampanya açılmıştır. Basında her gün aleyhlerinde çıkan makaleler, açık oturumlarda düştükleri durumlar ve kendilerine karşı beliren öfke yabancı şirketleri, tutumlarını değiştirmek icap edip etmediğini düşünmek zorunda bırakmıştır. Bu arada Enerji Bakanının yabancı şirketleri, eğer istihsallerini arttırırlârsa halk oyu önünde düştükleri kötü durumdan kurtulabilecekleri yönünde uyarması da etkili olmuş ve 1964 yılı yabancı şirketlerin yıllardır bir türlü bulamadıkları ham petrolü, "bulu-buluvermeleri" yılı olmuştur... Mobil, Şelmo ve Bulgurdağdan başka yeni kuyular bulmuş, Shell de arka arkaya Kurkan, Beykan ve Batıkayaköy petrollerini keşfedivermiştir. Bunu şirketlerin, eskisinin tersine iyimser açıklamalara girişmeleri takip etmiştir. Shell sözcüsü Faruk Kardam 1965 senesinde şu fikre varmış görünmektedir:

"— Bizim kanaatimiz, memlekette bulunan rezervlerle, kısa bir zaman içinde dışarıya artık muhtaç kalmadan tamamen yerli ham petrolü işleyecek duruma gelmek üzere bulunuyoruz. Bunun, pipe-line'in yapılmasını takip eden bir veya iki sene içinde erişilecek bir hedef olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim..."

1965 yılındaki yerli ham petrol ihtiyacının dörtbuçuk milyon, üretimin ise birbuçuk milyon ton olduğu gözönünde tutulursa, Kardamın 1968'de erişilecek hedef olarak gösterdiği gelişmenin önemi anlaşılabilir. Kardamın iddiası, aşağı yukarı üç yıl içinde üç misline yakın bir gelişmedir. MOBIL ve Shell yetkilileri bu gelişmenin daha da erken olabileceğini, fakat petrol bölgesi ile İskenderun arasındaki kötü ulaşım şartlarının bunu engellediğini ifade etmektedirler.

İktidar değişince

Türkiyede, bundan birkaç ay önce, İktidar değiştiği zaman Petrol Savaşı bu noktada bulunmaktaydı. Hükümet, memleketin menfaatinin ne olduğunu petrol şirketlerine anlatıyordu. Petrol şirketleri bunu anlıyorlardı. Mesele umumî efkârın malı haline gelmişti- Tabii, aşırı sol hareketsiz değildi. Birkaç gazeteye yerleşmiş kriptoların işi nereye itmek istedikleri hiç kimsenin gözünden kaçmıyordu. Bunlar, zamansız olduğunda hemen bütün mütehassısların ittifak ettikleri, iki taraf anlayış gösterirse üstelik lüzumsuz sıfatını da hak edecek ve aslında bir "başka türlü olmazsa" formülü teşkil eden "millileştirme" istikametine Türkiyenin petrol siyasetini itmeye çalışıyorlardı. Fakat bir yandan Hükümetin, diğer taraftan petrol şirketlerinin davranışı aşırılık heveslerine bir set çekmekteydi.

Şelmo kuyusu
El çabukluğu marifet

Ama, hareket halinde bulunan sadece aşırı sol değildi. Başka bir heves başka çevrelerin kursağindaydı: Acaba Hükümetin bu tutumu değiştirilemez miydi? Acaba başka temayülde başka bir iktidar Türkiyede kurulamaz mıydı? Acaba, iş adamlarının partisi hüviyetini taşıyan siyasî teşekküllerin çekirdeğini teşkil edeceği bir yeni iktidar eski güzel günleri petrol şirketlerine ve onların menfaat zümrelerine geri getiremez miydi?

Bunun sondajı Ankarada yapılmamış değildir.

Son Hükümetin düşürülmesinden önce Ankaraya gelen bir yabancı şirket ileri geleninin Ankarada mülâki olduğu yabancı şirket mensubu arkadaşı ile önce Hüdai Oralı ziyaret etmesi, Oraldan indirim talebiyle ve boru hattını TPAO'ya vermek kararından vazgeçmesini istemesi, menfi cevap alınca da başka kapıları çalması dikkatlerden kaçmamıştır. Bu yabancı petrol şirketi yetkilileri daha sonra AP Genel Merkezine giderek Süleyman Demirelle görüşmüşlerdir.

Gerçi büyük petrol şirketleri, ya her işlerini sahiden, İranda Dr. Musaddıkı devirdikleri gibi efsane ölçüleri içinde başarabilmektedirler, ya da onların çok günahı alınmakta ve her türlü tertip ithamı onların kuvvetli sırtlarına yüklenmektedir! Thomas Q. Buchanan'm meşhur kitabında bile Kennedy'yi "kendileri ile mücadelesine son vermek için" petrolcülerin öldürdükleri ileri sürülmüştür. Fantastik suçlamalar bununla kalmamakta, Brezilyadaki son sağcı ihtilâlin sorumuna ve italya Milli Petro Tröstü ENİ'nin kurucusu Mattei'nin uçağının düşmesine kadar çok hadise, yine petrolcülerin sorumlu tutmalarına yol açmaktadır.

Türkiyedeki yabancı petrol şirketleri de. ya tesadüf ya da başka bir etki ile. "yağma Hasanın böreği'" hikâyesi tam sona ereceği ve üzerlerinde ciddi bir kontrol başlıyacağı sırada, yine kurtulmuşlardır. Ayhan Çilingiroğlunun Petrol Dairesi Başkanlığına tayini ile son kalelerini kaybetmek üzereyken Hükümet değişmiştir. Petrol Kanununun aksaklıkları Hükümet değişikliği ile derhal kendini göstermiş bulunmaktadır. Yeni Hükümet, son derecede büyük bir zaaf içinde bulduğu Petrol Dairesinin kadrolarını tamamlamak için talepte' bulunan Ayhan Çilingiroğlunu reddederek onu istifa ettirmeyi başarılı bir taktik saymıştır.

Perişan bir müessese

Türkiyenin çok önemli bir servetinin kullanılışını kontrolla görevli, fakat teşkilât ve imkân bakımından "Cibali Karakolu"ndan farkı olmıyan Petrol Dairesi eski haline terkedilmiş olmaktadır. Tabii bundan memnun olan yabancı şirketlerdir. Petrol Dai-

resinden ayrılanların yabancı şirketlerde hemencecik astronomik maaşlı iş bulmaları kaidesi, hâlâ yürürlüktedir. Petrol Dairesi İkinci Başkanlığından ayrıldıktan sonra çok yüklü bir maaşla Mobil'in arama kısmına yerleştirilen Necdet Egeran bu kaidenin nasıl işlediğini gösterecek eski bir örnektir. En yeni örnek ise Petrol Dairesi iktisat müşaviri Samim İçsezendir. Yabancı petrol şirketlerinin. Hükümet çevrelerindeki havayı daha da kolay haber almağa başladıkları ve Enerji Bakanı Hüdai Oralın fazlası ile tedirgin edici ve tedbirli olduğu bir devrede. Petrol Dairesinden ayrılan İçsezen, şimdi dev şirketlerden birinin Amerikadaki servislerinde görgüsünü ilerletmektedir...

Zaten Kanuna göre yetkileri ve teşkilâtı zayıf tutulmuş olan Petrol Dairesi bu şartlar ve yarı yarıya eksik kadro durumu, bina kirasını ödeyemiyecek bütçe (kısırlığı ve masalarının bile yabancı şirketler tarafından hediye edilmiş olmasından doğan ezik-lik duygusu ile salim bir çalışma havasına hiç mi hiç müsait değildir. Oysa devletin ve şirketlerin milyonlar değerindeki sırları burada toplanmakta ve değerlendirilmektedir.

Bay Turgutun incileri

"Yeni Hükümet, Hüdai Oralın yerine

Mehmet Turgutu getirdi. Mehmet Turgutun gelişiyledir ki Türkiyedeki Petrol Savaşını takip edenler Çelikbaşın dahi hasretini yüreklerinde hissettiler. Yeni Enerji Bakanı, petrol konusundaki temayülünün ilk izlerini geçen haftanın sonlarında TBMM İktisadî Devlet Teşekküllerini Denetleme Komisyonunda gösterdi. Toplantıda TPAO'nun geçmiş yıllara ait bilançoları görüşülüyordu. Alt komisyon tarafından hazırlanarak sunulan ve "gizli" etiketini taşıyan raporda, TPAO'nun geliştirilmesi, için munzam tedbirler tavsiye ediliyor, hatta Petrol Kanununun milli menfaatleri koruyacak şekilde değiştirilmesi isteniliyordu. Toplantıda hazır bulunan Mehmet Turgut ve AP'li üyeler durumdan derin bir memnunsuzluk duydular. Görüşmelerin mecrasını değiştirmek gereğini duyan İktidar kanadı, derhal polemiğe saptı. Bir AP'li üye. Enerji Bakanından ciddi ciddi, Muammer Aksoyun TPAO'da çalıştığı halde nasıl gazetelere yazı yazdığını sordu. Sorudan duyduğu memnuniyeti saklamıyan Turgut, bir daha bu çeşit yazı yazarsa Aksoyun TPAO'dan atılması için Genel Müdür Topaloğlu ile mutabakata vardığını söyledi. Bu çeşit bir mutabakattan haberi olmıyan İhsan Topaloğlu için nemşenrısinin yaptığı bu açıklama -ikisi de Kilislidir- büyük sürpriz oldu.

Aslında, Turgut ile Topaloğlu arasında Muammer Aksoy konusunda bir görüşme cereyan etmiştir, fakat bir mutabakat hasıl olmamıştır. Hatta tam aksine, fikirlerde mutabakatsızlık müşahede edilmiştir.

İhsan Topaloğlu -TPAO Genel Müdürü- Enerji Bakanı tarafından bundan bir süre önce çağrıldığında sevindi. Herhalde hemşehrisi Bakan petrol konusunda bilgi alacaktı.

Mehmet Turgut ısrar ediyordu, bu yazılar mutlaka kesilmeliydi. Neticede Topaloğlu ve Turgut bir anlaşmaya varamadan ayrıldılar. Birkaç gün sonra .Topaloğlu yine aynı cenahtan başka bir taleple karşılaştı. Bu defaki istek Aksoy dışındaki iki mütehassısın daha TPAO'dan çıkarılması yönündeydi. Bu mütehassısların suçu ise sosyalist fikirler taşımaktı...

Turgut, Komisyonda Topaloğlunu Aksoy konusundaki iddiasıyla şaşırttıktan sonra, sunulan raporda tavsiye edilenlere cevap olarak Petrol Mesele-

Petrol Ve petrolzedeler
Biri yer, biri bakar..

Mehmet Turgut, hemşehriliğin teabı olan hususî sohbeti asgari ölçüde tuttu ve sadede giriverdi: Türkiye Petrollerinin Hukuk Müşaviri olan Profesör Muammer Aksoyun yazıları, iktidarı sinirlendirmekteydi! Bu yazıların kesilmesi veya Aksoyun TPAO ile ilişiğinin kesilmesi gerekmekteydi. Topaloğlu, Aksoyun TPAO Hukuk Müşavirliğinden başka Profesörlük unvanını ve yetkisini taşıdığını, bu bakımdan fikirlerini açıklamasına müdahale edilemiyeceğini söyledi, isten çıkartmanın ise söz konusu olamıyacağını açıkça belli etti. Fakat

sindeki kıymetli fikirlerini açıkladı. Bugünkü durum memnuniyet vericiydi. Millileştirme bahis konusu olmadığı gibi, Petrol Kanununda da değiştirilecek bir şey yoktu.

Geçen haftanın sonunda Cumartesi günü, Bütçe Komisyonunda TPAO üzerinde cereyan eden müzakereler ise, Mehmet Turgutun kesin ve açık kapı bırakmıyan politikasını iyice gözlerin önüne serdi. Hükümetin petrol politikası hakkındaki sorulara, **AP!li** Bakanın cevaplan özetle şöyle oldu:

"— Petrol politikası Petrol Kanununda mevcuttur. Kanunun değiştiril-

mesi için bir sebep görmüyorum. Petrol Kânunu memleketimizi istismar etmiyor. Petrol Kanunu ile memleket hiç zarar etmemiştir çok şey kazanmıştır..."

Yabancı şirketlere yöneltilen tenkitlere de kahramanca göğüs geren Enerji Bakanı, petrol bulunduğu halde kapatılan kuyunun bahis konusu olmadığını ileri sürdü ve "Ecnebi şirketlerin memleketimizi zarara sokmak ta oldukları varit değildir" diye inanç la tekrarladı.

Tabii bu, yabancı şirketlerin bazı teşhis hataları yapmalarına yol açar, Bay Turgutun ve temsil ettiği fikirlerin gücü hakkında onları yanıltır, tutukları iyi ve akıllı uzlaşma yolundan Kendilerini uzaklaştırırsa hiç şaşmamak gerekecektir.

Halbuki Türkiyede Bay Turgutunkinden başka türlü gelişmeler cereyan etmektedir. Üstelik Tarpeyen kayasının Kapitoldan uzak bulunmaması gibi Yüce Divan da Bakanlıklara bir kaç adım mesafededir.

Bağriyanıklar

Bu gelişmelerden biri TPAO çalışmalarında ve hedeflerinde cereyan etmektedir.

Eğer yeni Hükümet verilmiş kararları bozmazsa 5-6 yıla kadar mecmu kapasitesi iki milyon tona varan iki rafinerinin, yılda iki milyon ton ham petrol veren arama ve istihsal sahalarının,.; Petro-Kimya sanayiinin, 300 milyon lira değerindeki Boru Hattı İşletmesinin ve -Meclisteki Kanun kabul edilirse- kocaman bir satış teşkilâtı haline gelecek olan Petrol Ofisin meydana getireceği büyük kuvvetin yaratıcılarından İhsan Topaloğlu, bu halta harita sopasını Türkiyenin güneyine düşen bir noktaya uzattı. Sopanın bulunduğu yerde bir kırmızı dâire ve dairenin merkezine doğru uzanmış sarı ve ince bir dikdörtgen görünüyordu. TPAO Genel Müdürü Topaloğlu AKİS muhabirine kırgın bir sesle şöyle dedi:

"—. İşte bu kırmızı taranmış ver, yabancı şirketler gelmeden önce Sait Şahankaya ve diğer jeolog arkadaşların modern ve yeni bir teoriyle keşfettikleri Siirt bölgesidir. Bu bağrımıza uzanmış sarı diktörtgen de Mobil'in ruh sat sahası. Şelmoyu bu diktörtgenin içinde buldular. Petrol Kanunu bir bölgede bir şirketin sekizden fazla ruhsat almasına mani olduğu için, burayı, bizim petrol bölgemizin içinde olmasına rağmen kapatamadık."

Topaloğlu Petrol Kanunundan dert lidir. Devletin kendi şirketini, sermayesi devlet bütçesinin üç dört misli olan dev petrol şirketlerine karşı, bu kanun yüzünden, lâyıkiyie koruyamadığını ifade etmektedir. Bu şirketler, çok petrol sahası kapatmak için şirketler yavrulamakta, sonra asıl kuyuları gene kendi ellerine almaktadırlar. TPAO Genel Müdürü AKİS muhabirinin "kanunun değiştirilmesi" hakkındaki sorusuna şöyle cevap verdi:

"-TPAO'ya arama ve ruhsat kolaylıkları sağlanmalıdır. Bu sosyalizm, liberalizm veya başka bir izm mücadelesi değil. Bu, katiyen bir şâhıs meselesi de değil. Bu, 30 milyonun davasıdır. Biz gelir geçeriz bir gün, gelen gene bu işte devam etsin isteriz..."

Topaloğlu, yabancı şirketlerin TPAO için 1965'te, MTA için 1954 öncesinde yaptıkları gibi "iyi çalışmıyor, modern metodlardan anlamıyor" propagandası yaptıklarını ifade etti ve şöyle dedi:

"— Bugün şu ortaya çıkmıştır, ki, küçük imkânlı bir şirket olarak onlardan fazla yatırım ve çalışma yapıyoruz. Daha fazla imkân verilse daha fazla olur"

TPAO Genel Müdürü, AKİS'çinin, Türklyenin petrol rezervleri ile ilgili sorusunu, Amerikan World Petrolium dergisinde çıkan bir rakamı naklederek ihtiyatla cevaplandırdı. Bu derginin verdiği rakam 750 milyon varildir.

Topaloğlu, daha ziyade ekip çalışmasında başarılı bir idarecidir, Özer Derbil, Muammer Aksoy ve daha bir çok mütehassıs onun yakın ve hızlı çalışma temposuna alışık mesai arkadaşlarıdır. -AKİS'çi bayramda, Cumartesi ve Pazar günü uğradığında bu ekibi çalışır bulmuştur.

"TPAO desteklendiği takdirde, bugün bile Türkiyenin petrol meselelerini halledecek durumdadır" diyen İhsan Topaloğlu, 1915'te -aynı zamanda Faruk Kardam ve Mehmet Turgutun memleketi olan- Kiliste doğmuştur. İlkokulu Kiliste, orta ve liseyi Galatasarayda tamamlamış. 1936 yılında mezun olarak Almanyada Berlin Teknik Üniversitesinde kimya öğrenimine başlamıştır. 1939'da harp başlayınca Zürih Teknik Üniversitesine nakletmiştir. Topaloğlu Zurihteki öğrencilik yıllarında bir genç hukukçu ile, en büyük faydası bugünlerde ortaya çıkan bir arkadaşlık kurmuştur. Bu genç hukukçu Muammer Aksoydur. 1941'de mühendis olan Topaloğlu. 1944'te doktora yapmış ve 1951'te MTA'ya girmiş tir. 1956da Ankara Çimento Sanayii Müdürlüğüne, 5 ay sonra da MTA Umum Müdürlüğüne tayin olunmuştur. 1958'de Eıtibank Genel Müdürüne vekâlet eden Topaloğlu 1960'da TPAO Genel Müdürü olmuştur. Müessesesi yılda 75 milyon lira kâr etmektedir. Evlidir, üç çocuk sahibidir ve üç lisan bilir: almanca, fransızca, ingilizce...

Petrol işçileri bir kongrede
Yerli malın yerli sahipleri

Topaloğlu ve arkadaşlarının, destek lendikleri takdirde başardı sonuçlara gidebilecekleri, rakamlardan ve geliş-

melerden anlaşılmaktadır. Halbuki şimdi, Topaloglu ve arkadaşları Mehmet Turgut için, bir yeni hedef teşkil ederlerse hiç şaşmamak gerekecektir.

Bir teşebbüs...

"Başka bir gelişme ise siyaset alanında cereyan etmektedir.

İstanbul Milletvekili Reşit Ülker, AKİS'çinin:

"— Beyfendi Petrol Kanununu değiştiren bir tasarı mı hazırlıyorsunuz?" sorusuna şu cevabı verdi:

"— Bildiniz! Siz telefonu çevirdiğiniz sırada gerekçeyi temize çekiyordum. Maddeler tamamlandı. Altı aydır çalışıyorum..."

Bu telefon konuşması bu haftanın ilk günlerinden birinde gece saat 10'da yapıldı. Reşit Ülker, tasarısını bu derginin piyasaya çıktığı Perşembe günü Basına açıklıyacaktır. Tasarının getirdiği temel yenilik, mevcut Petrol Kanununun devlet müesseselerini makul şekilde bile desteklemiye imkân vermiyen mutaassıp "serbest rekabet" esprisini tâdil etmesidir. Ülker AKİS'çiye yaptığı açıklamaya göre, Petrol Kanununun ikinci maddesine şu prensibin konulmasını teklif edecektir:

"Devlet petrol kaynaklarını süratle geliştirecek ve verimli şekilde işletecektir."

Ülker bu prensibi, maddenin bugünkü yapısı içine monte ettiğini ve petrol kesiminde özel sektörün de çalışmasına imkân bırakacak bir formül haline getirdiğini ifade etmektedir. Ülker tasarı ile yabancı şirketlerin sanki Öz sermayeleri tükeniyormuş gibi bizim ülkemizden çıkarttıkları petrolün % 27.5'unun vergiden muaf olmasının kaldırılacağını, arama sahalarında TPAO'ya rüçhan tanınacağını ve ruhsat hakkının devlet şirketi için tahdide tâbi olmaması hükmünün getirileceğini ifade etti.

Gerçekten de bu, şirketlerin menfaatiyle Türkiyenin menfaati arasındaki büyük İstihsal - Pazar çelişmesini önleyecek, istihsal imkânını bize, kendimize tanıyacaktır.

TBMM içinde, bugünlerde Petrol Meselesi ile ilgilenenlerin sayısı, bilhassa son Hükümet düştükten sonra artmıştır. Umumî kanaat, millîleştirmenin hedef olmadığı, fakat memleketin öz kaynaklarının sömürülmesine yol açan Petrol Kanununun mutlaka değiştirilmesi gerekliğidir.

Bu konuda Shell'ci Faruk Kardam İstanbul'da bir AKÎS'çiye şöyle demiştir:

"— Bir petrol endüstrisinin millileştirilmesi için muhik sebep olması lâzımdır. Türkiyede millileştirmeyi gerektirecek bir sebebin mevcut bulunduğuna inanmıyoruz. Diğer memleketlerdeki millileştirmeler ekseriya aşırı milliyetçilik cereyanlarından doğmuş olup iyi netice verdiği iddia olunamaz"

Demek ki bu noktada bir ortak görüş vardır.

AKİS muhabirinin daha sonra yönelttiği "Petrol Kanununda değişiklik" le ilgili soru, millîleştirmeye nazaran, Kardama âdeta sevimli görünmüştür. Sakin bir sesle cevabı şöyle yazdırtmıştır:

" —Bu Kanunda değişiklik yapılması için bir lüzum olup olmadığı tebeyyün etmiş değildir. Petrol Kanununda bir değişiklik yapılması tasarlansa bile, bu değişik hükümlerin, bundan sonra yapılacak araştırma ve yatırımlara şâmil olması hukulkî bir icap tır..."

Bu da tabii bir Hukuk Devleti için görevdir ve eğer Petrol Şirketleri yanlış adım atmazlarsa her halde güçleri Bay Turgutunkinden fazla siyasî ve sağlam kuvvetler Hukuk Devleti prensiplerinin çiğnenmesine fırsat vermeyeceklerdir.

Aslında bu Petrol Kanunu, çok fazla kontrolsuz bıraktığı ve Türkiyede bu halin ebediyen devam edeceği kanısini uyandırdığı için, yabancı şirketlere bile zararlı olmuştur. Halbuki yabancı şirketler, bu "vurgun tavsivesi' mahiyetindeki kanuna rağmen, hiç olmazsa Türkiyeye yatırdıkları birbuçuk milyar lira para ve 1954'ten beri yaptıkları yeraltı jeoloji haritaları ile -ki bunlar Petrol Dairesine verilmektedir- yine de faydalar yaratmışlardır. Ancak yabancı sermayenin şartları ve özellikleri bilinmeli ve eğer ondan istifade edilmek isteniliyorsa, mutlaka bu bilgilerin ışığında tedbirler alınmalıdır.

Şirketlere gelince, onların da "Ben tüccarım" diye her türlü kaidenin dışında bir bencillikle hareket edemiyeceklerini, bu memleketin henüz öyle davrandıkları Kongo örneği ülkelerden olmadığını anlamaları şarttır.

Zaten co-existence'ın başlıca şartı da budur-

Kulağa Küpe...

Hafıza-i Beşer!

Bazı kimseler var. Bunlar için en iyi şey unutulmaktır. Halbuki, akılsızlar, unutulmamanın çabası içindedir.

Her halde bu hafta, unutulmayan başka şeyler daha oldu-ğunu gördüler. Meselâ, meselâ.. Meselâ 28/29 Nisan..

Gökhan Evliyaoğlu
Nasyonalli sosyalist

A.P

Takke düşüyor

Kürsüdeki sarışın, bıyıklı ve sinirli adam, gürültülere rağmen konuşmasına devam etti:

"— Hükümet yönetiminde, memleketin ekonomik ve sosyal meseleleriyle ne zaman meşgul olunacağı, mücerret politik konular, münhasıran Kıbrıs üzerinde devam eden dış politika çalışmaları dışında, köylünün, çiftçinin, işçinin, küçük esnafın, işsizin ve aç halkın can meseleleriyle ne zaman en kestirme yollardan ve ne suretle alakadar olunacağı hususunun müzakere edilmesi gerekir, arkadaşlar!."

Olay, haftanın başında Salı günü TBMM binasında geçti. Kürsü, AP Grup salonunun kürsüsü; sarışın tenkitçi, AP Balıkesir milletvekili Gökhan Evliyaoğlu idi. Gürültüler işe, AP Genel Başkanı Demirele şirin görünmeyi seçimler arefesinde faydalı bulan bir kısım AP. milletvekilinden geliyordu.

Evliyaoğlu:

"— Petrol ve madenler konusunda-..." diye başlayınca, salonun ön tarafında oturan Genel Başkan Demirel ve Enerji Bakanı Mehmet Turgut yerlerinde sıkıntılı sıkıntılı kımıldadılar. Arkadaki alkışçılar Mehmet Turgut ve Demirelin yerlerinde kımıldanmalarını "sinyal" kabul ederek, gürültüyü, konuşmanın anlaşılmasına imkân vermeyecek derecede arttırdılar. İzmir milletvekili Nihat Kürşad. en büyük gürültüyü koparanlardan İhsan Tombuşa döndü ve:

"— Bırakın konuşsun, nasıl olsa veda mesajıdır!"

Bu sözle akibeti belli olan Evliyaoğlu, gürültüler biraz azalınca konuşmasına devam etti:

"— Petrol ve madenler konusunda memleketimizin genç kuvvetlerine, Üniversiteye. Basına ve bütün Millete mal olan Türkiyenin ekonomik bağım sızlığı ülküsüne gölge düşürür mahiyette beyanlarda bulunan sorumlu Bakanların bu sorumsuz tutumlarının sebepleri hakkında Grupun aydınlatılması gerekmektedir..."

Tahsin Demiray. Mustafa Kemal Erkovan ve Reşat Özarda ile birlikte bü meseleler üzerinde Grupta müzakere açılması için verdiği önergenin, Grup Yönetim Kurulunun bir kurnazlığı ile "mektup" olarak kabul edilip sadece Grupa sunulmakla iktifa edilmesi üzerine 7 maddelik yeni bir önerge hazırlıyan Evliyaoğlu, bu önergesi üzerinde söz almıştı. Kendisinden önce konuşan Erol Akçal ve Sadık Tepiri Müftüoğlu, Evliyaoğlunun önergesinin reddini istemişlerdi.

Evliyaoğlu, bu önergenin Partinin tekrar "yoluna" sokulabilmesi için bir fırsat olduğunu ifade ederek mutlaka görüşülmesini istedi, bu arada Kozluda, aslında AP'ye oy veren kütlelere kurşun sıkılmasının büyük bir hata olduğunu, bazı eski DP'lilerin bugünkü AP yöneticileri ile irtibat kurma çalışmaları yaptıklarını. Hükümetin "eşit müessiriyet" prensibinin arkasına gizlenerek sorumluluktan kaçtığını ifade etti.

Evliyaoğlunun konuşması, bazı milletvekillerinin gürültülerine rağmen Grupta ilgi ve tasvip uyandırmıştı. Meselenin artık "uyutulamıyacağı'nı gören Grup Yönetim Kurulu kendi arasında meseleyi görüştü ve yapılan açıklamada, önergenin gelecek oturumda "Görüşme" veva "Soru" olarak ele alınacağı bildirildi.

Tescil muamelesi

AP içindeki bu kıpırdanmaların başlangıcı hayli eskidir. İş çevreleri tarafından desteklenen Demirelin Bilgiçe karşı çıkarılarak önce Partinin 1, sonra da Hükümetin 2 numaralı sandalyesine oturtulmasından sonra hangi kuvvetlerin iktidara geldiği aslında kimsenin gözünden kaçmamıştır. Ancak, Büyük Kongrede mağlûp olanlar bir sükût devresine girmeyi uygun bulmuşlardır. Bu devrede Bilgiç ve arkadaşları sadece kendi aralarında meseleleri görüşmüşler, dertleşmeler, açıkça ortaya çıkmamışlardır. Fakat bir zaman gelmiş, Demirele muhalif olan AP'lilerden bazıları ,teker teker sabırlarını yitirmeye başlamışlardır. Sabırların tükenmesinde, muhalif grupta çoğunluğu teşkil edenlerin müstakbel lider olarak gönüllerinde yaşattıkları Türkeşin CKMP'yi tercihi de rol oynamıştır.

Reşat Özarda
Canını sevsinler!

Demirelin müteahhitlik zamanında bir takım ilişkiler kurduğu Ereğli Demir Çelik müessesesi hakkında Meclis Araştırması açılmasını isteyen Reşat Özarda. sabrını ilk kaybeden muhalif olmuştur, Özardayı Haysiyet Divanına vererek bu çeşit hareketleri sindirmek isteyen yöneticiler, aksine bir sonuçla karşılaşmışlar ve geçen hafta meşhur Dörtlü Önerge ortaya çıkmıştır.

Önergeyi takiben, Aksam gazetesinde bir yazı yazan ve AP'nin, oy aldığı fakir kütlelerden tamamen uzaklaşarak bir "İş Adamları Klübü" haline geldiğini ifade eden Gökhan Evliyaoğlu dikkatleri üzerine çekmiştir. AP yöneticilerinin bu harekette karşı ilk tepkileri, yine işi görmezlikten ve bilmezlikten gelmekten ileri geçmemiştir.

Ancak bütün bu iyimserliğe rağmen Tahsin Demiray, Evliyaoğlunun "İş Adamları Klübü" sloganını da aşarak ve Demirelle Mehmet Turgutun müteahhitliklerini kastederek, "AP, taşaronlar klübü haline geldi" cümlesini açıkça tekrarlamaya koyulmuştur. Bu gelişmelerle birlikte, AP'li gayrimemnunlar bazı meseleleri toplantılar yaparak görüşmüşler ve bazı davranışlara engel olmağa karar vermişlerdir.

Bu arada, AP'li gayrimemnunlar arasında da görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Muhaliflerden Bilgicin başı çektiği grup, tenkit dozajının iyi ayarlanmasını ve iplerin hemen koparılma masını isterken, bazıları CKMP'ye girme fikrini işlemeğe koyulmuşlar, Köylü Partisinin ve AP'nin kurucularından Tahsin Demiray ise üslubuna uygun olarak "yeni bir parti kurulmasını" teklif etmiştir. Süratle bir tüzük hazırlayan Demiray, kısa bir süre önce, eski Köylü Partililerden Süreyya Endikle bir konuşma yapmış ve ona:

"— Sen de bu partiye gel! Bir Muhafazakâr Parti kuracağız. Bütçeye de kırmızı oy vererek, Hükümeti düşüreceğiz" demiştir.

Bu konuşmayı AKİS muhabirine açıklayan Endike göre- Demiray, bu teşebbüsün, isim üzerinde fikir birliğine varıldığı takdirde gerçekleşebilecek kadar olgunlaştığını söylemektedir. Böyle bir yeni parti kurmayı isteyenler, Mecliste 10 kişiyi geçen grupa sahip olan partinin mevzuata göre 1965 seçimlerine girmesi imkânına güvenmektedirler-

Gelecek hafta yapılacak Grup toplantısından sonra hareketin istikameti belli olacaktır. Ancak, son gelişmelerle AP'nin gerçek yüzü tamamen ortaya çıkmış ve bu partinin kimin menfaatlerini koruduğu kendi mensupları tarafından tescil edilmiştir.

Salı sabahı Gökhan Evliyaoğlu Grupta AP'nin yanlış politikasını tenkit ederken, koridorda, AP İstanbul senatörü Öztürkçine, Kazlıçeşme fabrikalarında yapılan greve mukabele olarak, işverenin de lokavt yapması gerektiği hususunda, gündem dışı bir konuşma hazırlamaktaydı. Konuşmanın hangi yönde olacağını soran AKİS'çive, Öztürkçine:

"— İşveren haklıdır. Konuşmam da işçileri ve sendikacıları sorumluluğa çağıracağım" diye cevap vermiştir.

Fakat, partiye en büyük yarayı açacağı sezilen bu konuşma, AP yöneticilerince önlenmiştir.

K İ T A P L A R

HİYEROGLİF

Turhan Selçukun karikatür albümü, İzlem Yayınları 24. Taşlama Dizisi 1, İstanbul Toker Matbaası 1964, 8 lira. Turhan Selçuk için Çetin Altan, "O kendi alanında yarınki Türkiyenin ilk öncüsüdür. Ve Türkiye her alanda bir Turhan Selçuk yetiştirdiği gün, beklediğimiz yarınki mutlu Türkiye olacaktır'' der. Karikatür sanatının memleketimizdeki en büyük ustası için verilmiş bu hükme katılmamaya imkân yoktur. Gerçekten, Turhan Selçuk veya kısaca, karikatürlerinin altına attığı imzası gibi Turhan, bu-ünden çok yarının Türkiyesinin, içerlemiş, uygarlık ve milli bağımsızlık savaşını kazanmış, çağdaş ülkeleri aynı düzeye gelmiş Türkiyenin sanatçısıdır. Dünya karikatüristleri arasında adını saygıyla andıran, türk mizah anlayışının çizgiyle en güzel eserlerini yaratan, çok kere sözün desteğini aramadan, sütunlar dolusu yazıdan daha anlamlı ve yapıcı çizgiler çizen Turhan Selçuk için bugünden yazılacak bütün övgüler yarım, noksan ve çelimsiz olacaktır.

Turhan Selçuku kelimelerle de anlatmak zordur. Turhan, ancak bakılarak, görülerek ve düşünülerek anlaşılan bir yaratıcıdır. Zira çizgileri sadece ve sadece akla hitap eder. Gören gözler, onun eserini anlamak için sadece bir yol, bir aracıdır. Böylesine akla seslenen, akıldan üstün varlığa inanmayan bir yaratıcının eserlerini kelimelerle anlatmağa kalkışmaksa. elbette ki imkân sınırlarının hayli ötesinde bir iştir. Bunun içindir ki biz burada, bir eleştiriciden çok, bir kitap tanıtıcısı olarak. Turhanın "Hiyeroglif" adını taşıyan karikatür albümü-ü ve pek dar ölçüler içinde de bu albümün yazar ve çizeri olmaktan öte-e yaratıcısı olan Turhanı - şayet tanımıyanlar varsa - tanıtmaya çalışacağız.

fTurhan Selçuk, bir subay çocuğu olarak işe Anadoluyu tanımakla başlamıstır. Köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir katı Anadolu gerçeğini, babasının her tâyin olunduğu yerde bir süre okuyarak tanıyan Turhan Selçuk liseden sonra diş doktoru olmağa heves etmiş, ama hastalık yüzünden ikinci yılında bu okulu bırakıp uzun süre aylak dolaşmış, sonra bir süra de Edebiyat Fakültesinde sanat tarihi okumuştur. İlk karikatürlerini Yeni Istanbulda yayınlamış, ilk çizgilerlyle de alaturka bir karikatürist olmadığını isbat etmiştir. Lejandsız karikatürleri ile dikkati çeken Turhan, karikatür anlayışını şöyle açıklamaktadır :

"Bence karikatürcü, çizgiyle düşünen sanatçıdır. Bu sanata Batıda Grafic Humour - bizde Grafik Mizah denebilir-diyorlar. Bugün bu sanat gelişerek bir noktada resimle birleş-, miş addedilebilir. Nitekim, Steinbergin birçok çizgileri resim değeri taşır. Klee'nin de birçok çizgilerine karikatür olarak bakılıyor Batıda. Bu da gösteriyor ki, karikatür yazıyı attıktan ve bir takım hamleler yaptıktan sonra tam bir sanat hüviyetini kazanmıştır. Resimle karikatür arasında aslında hemen hiç bir fark yok. Ancak karikatürde gir fazlalık var; çizgilerin fikir taşıması farkı."

(Turhanın Hiyeroglifinden)

Milletlerarası karikatür yarışmalarında defalarca birincilik alan, dünyanın en ünlü karikatür albümlerine giren, halen karikatürleri bir ajans vasıtasıyla çeşitli dünya gazetelerinde yayınlanan Turhan Selçuk, bugün 43 yaşındadır. Karikatürleri devamlı olarak Milliyet gazetesinde yayınlanmaktadır. Bugüne kadar yarattığı tipler, kendinden önce ve sonra gelmiş pek çok karikatüristi etkilemiş, ama mevcut karikatüristlerimizden hiç birisi henüz Turhanın düzeyine ulaşamamıştır. Şimdiye kadar çeşitli karikatür albümleri yayımlamış olan Turhanın son albümünün adı "Hiyerogliftir. 118 sayfalık büyük boydaki bu albümde, Turhan hakkında şimdiye kadar basında çıkmış çeşitli yazılardan seçmelerin dışında üç büyük bölüm yer almaktadır. Bu bölümlerden ilkinde politikacı ele alınmaktadır. Politikacının maceraları da diyebileceğimiz, ama Turhanın üslûbunca altında hiç birşey yazılı olmayan b*u* karikatürlerde politikacının çeşit çeşit davranışları ele alınmıştır. Melon şapkası, kocaman göbeği, keçi sakalı, pürosu ve koltuk düşkünlüğü ile, kendinden başka hiç birşeyi düşünmeyen, "herşey benim için" diyen bir tip. Albümün ikinci bölümünün kahramanı yobazdır. Dört karı alan, göbeklere yazı yazan, her türlü ileri davranışa karşı olan çember sakallı, eli tesbihli yobaz ve onun hemen yanıbaşında kah politikacı, kâh sömürücü olarak gözüken toplum sülükleri... Sonra kaburga kemikleri sayılabilen halk ve tekniğe karşı cehaletin savaşı. Üçüncü bölümde ele alman konular ise, uzayın fethi, fikir özgürlüğüne karşı girişilen saldırılar, kağıttan gemiler, balık adamlar ve karikatürün gerçekten resimleştiği tipler, çıplak erkekler, kadınlar. Ademle Havvanın incir yaprakları ve çeşitli eskizler...

Pek çoğu daha önce Milliyet gazetesinde yayınlanmış olan bu karikatürleri bir arada toplayan "Hiyeroglif", şöylece vakit geçirmek isteyene de, ciltler dolusu kitap okusa da okuma susuzluğu giderilemeyen okuyucuya da ses veren, eşi bulunmaz bir kitaptır. Okumaktan ve bakmaktan öteye, düşünmek isteyenlerin "Hiyeroglifi mutlaka görmelerini salık veririm.

İlhami SOYSAL

AKİS'in Yarattığı ikinci Gazetecilik hadisesi

Nâzım Hikmetin hapishaneden bir kadına yazdığı mektuplar

Bu kadın kimdi?
Bu mektuplarda ne vardı?

AKİS bu kadının kim olduğunu size açıklıyacak,

AKİS bu mektupları size yayınlayacaktır

Pekyakında

DÜNYADA OLUP BiTENLER

Seato

Sallanan birlik

Batılı devletlerin Sovyetler Birliği etrafında çevirdikleri kuşağın ilk iki halkasından -yani NATO ve CENTO dan- sonra, şimdi üçüncü halka ulan SEATO'da da çatlamalar başlamıştır. Aslında SEATO tıpkı eski Bağdat Paktı, yeni CENTO gibi talihsiz bir kuruluştur. Nasıl, arap devletlerinin dışında kalmakla Bağdat Paktı Orta Doğuyu birleştireceğine parçalamışsa, SEATO da Hindistan ve Endonezyayı içine alamadığı için Uzak Doğuda sağlam bir savunma düzeni kuramamıştır. Fakat ne var ki Birleşik Amerikanın Uzak Doğudaki çıkarları Orta Doğudakilerden çok daha fazladır ve Washington'lu yöneticiler, bu bakımdan, SEATO'yu daha ciddiye almaktadırlar.

SEATO 'yu kötü biçimde sarsan ilk darbe Pakistandan gelmiştir. Bilindiği gibi, Birleşik Amerika Uzakdoğuda tir savunma düzeni kurmak istediği sırada Pakistanda Komünist Çinden aşırı korku duyan ve Birleşik Amerikadan da çok şeyler bekleyen bir yönetim vardı. Fakat Pakistan, o zamandan buyana, Birleşik Amerikadan umduğunu bulabilmiş değildir. Washington' lu yöneticiler Keşmir anlaşmazlığında Yeni Delhiyi - gücendirmekten dikkatle kaçındıkları gibi kesenin ağzını da (kendileriyle hiçbir anlaşma bağı bulunmadığı halde Hindistana açmaktadırlar. Öteyandan Komünist Çin, Pakistanm meselelerini daha anlayışla karşılar görünmektedir. Böyle olunca, pakistanlı yöneticiler son günlerde Pekinle çok yakın bağlar kurmuş bulunmaktadırlar.

SEATO'ya son günlerde indirilen ikinci darbe de Fransadan gelmiştir- Bu kuruluşun geçen yıl yaptığı Bakanlar Konseyi toplantısında yayınlanan bildiriyi imzalamayan Fransa, şimdi de, önümüzdeki hafta Londrada yapılacak 1965 Bakanlar Konseyi toplantısına Dışişleri Bakanı Couve de Murville'i göndermiyeceğini açıklamıştır. Paristen gelen haberlere bakılırsa, Fransa, bu toplantıya Bankongdaki Büyük Elçisi ve aynı zamanda SEATO daki devamlı temsilcisi Achille Clarac'ı gözlemci olarak yollamakla yetinecektir.

General dayatınca..

Fransanın aldığı bu kararın nedeni, anlaşıldığına göre, Birleşik Amerikanın Vietnamda izlediği politikadır. Bilindiği gibi, Başkan De Gaulle yalnız Vietnamın değil, fakat bütün Güney Doğu Asya ülkelerinin tarafsız yönetimler altına bırakılmasını istemektedir. Gerçi Başkan Johnson da son zamanda Güney Vietnamda tarafsız bir devlet kurulmasına taraftar olmuş tur ama, hala iki Vietnamın birleştirilmesi konusunda General De Gaulle'den ayrılmaktadır. Üstelik, General De Gaulle Birleşik Amerikanın hava akınlarını hemen durdurmasını istemektedir.

Fransanın NATO içinde çıkardığı ayrılıklardan sonra şimdi SEATO içinde de uzlaşmaz bir tutum takınması, elbette ki Birleşik Amerikada büyük bir hoşnutsuzluk yaratacaktır. Fakat General De Gaulle kendi bildiğinden şaşacak türden bir inşan değildir; üstelik, üzerine gidildikçe daha da sertleşmektedir. Bu bakımdan, Washington'daki yöneticilerin Batı birliğinin hiç değilse görüntüsünü kurtarmak için bunu da sineye çekmekten başka çareleri yoktur.

Eyüb Han
Çivi çakıyor

A.B.D.

Diplomasiden çakanlar

Birleşik Amerikada şimdiye kadar gelmiş geçmiş bütün başkanlar içinde en başarılı iç politikacı olarak beliren Başkan Johnson, 1964 seçimlerini, kazanıp kendi etiketiyle başkanlığa geçişinin yüzüncü gününde, dış politikadan fazla nasibi olmadığını bir kere daha ortaya koymuş bulunuyor. Nitekim, geride bıraktığımız hafta içinde, Vietnam olaylarını ve yüklü bir iç politika programım bahane ederek, Washington'a gelecek yabancı devlet adamlarından ziyaretlerini bir süre geri bırakmalarını istemiştir.

Şu sırada Washington'a gitmesi beklenen yabancı devlet adamları Güney Kore Devlet Başkanı General Park,. Pakistan Devlet Başkanı Mareşal Eyüp Hah ve Hindistan Başbakanı Şastriydi. Alman haberlerden anlaşıldığına göre, General Parkın ziyaretinin geri bırakılması söz konusu değildir. O halde geriye kala kala iki kişi kalmaktadır ki bunların biri Eyüp Han, öteki de Şastridir.

General Parkın ziyareti geri bırakılmamıştır. Çünkü Kore Devlet Başkanı Washington'a göre uslu bir çocuktur. Birleşik Amerikanın sözünü dinleyerek, içeride büyük bir muhalefetle karşılaşmak pahasına da olsa, Japonya ile iyi münasebetler kurmaya çalışmaktadır. Güney Vietnama ikibin kadar mühendis, asker ve güvenlik kuvveti yollayarak Birleşik Amerika-'nın yanında yer alan tek ülke Güney Kore olmuştur. Bütün bunlardan sonra General Parkın yüzüne Washington kapıları kapansaydı, bu, gerçekten ayıp olurdu.

Oysa Pakistan için aynı şeyi söylemek kolay değildir. Eyüp Han. Birleşik Amerikanın tutumunu hiç gözönüne almadan Komünist Çinle yakın bağlar kurmuş, SEATO ve CENTO ile bağlarını gevşetmiştir. İçine Birleşik Amerikanın hiç hoşlanmadığı Endonezyayı alacak yeni bir bölge anlaşması yapmak istediği söylenmektedir. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi. Vietnam daki amerikan politikasını açıktan açığa tenkit etmek cesaretini göstermiştir. Başkan Johnson'm Eyüp Hanın bu politikası karşısında tek yapabildiği. Pakistan Devlet Başkanına Amerikanın kapılarını kapatmak olmuştur.

İyi ama Johnson neden Şastriye de aynı şeyi yapmıştır? Bu soruya verilen cevaplar çeşitlidir. Bazılarına göre Johnson Hindistanın da Vietnam konusundaki tutumundan memnun değildir. Şastri ısrarla. Kuzey vietnama yapılan amerikan hava akınlarının durdurulmasını istemektedir. Bazıları-

General De Gaulle konuşuyor
Bol bol laf

na göre de Washington, Hindistan ve Pakistanı ilgilendiren her hareketi uzun zamandanberi dengede tutmaya çalıştığı için, Eyüp Handan sonra Şastrinin ziyaretini de geri bıraktırmak zorunluğunu duymuştur.

Nedenleri ne olursa olsun, Başkan Johnson'm bu davranışının iyi diplomasi olmadığı açıktır. Anlaşılan, teksaslı politikacı dış politikayı da iç politika gibi kuvvet ve sertlik yoluyla yürütmek istemektedir. Oysa dünya devletleri amerikan senatörleri veya temsilcileri değillerdir. İç politikada yürüyen kuvvet, sertlik, hatta, şantaj yolları haysiyetine düşkün genç ülkeleri daha da aşırı tutamlara itmekten başka bir işe yaramaz. Başkan Johnson, eğer Birleşik Amerikayı dünya devletleri gözünde yeniden yüceltmek istiyorsa, bu gerçeği biran önce anlayıp davranışını değiştirmek zorundadır.

Fransa

Büyük rüya

General De Gaulle'ün büyük bir rüyası var: Ural dağlarına kadar uzanan büyük bir Avrupa!. Son yıllardaki bütün davranışları, De Gaulle'ün, bu rüyayı gerçekleştirmek için çalıştığını göstermektedir. Fransız Devlet Başkanı, geçen aylar içinde Doğu. Avrupa ülkeleriyle yakın bağlar (kurduktan sonra, bu hafta da Pariste Sovyet Dışişleri Bakanı Gromikoyu kabul etmektedir. Paristeki diplomatik gözlem çiler, fransız yöneticileriyle Gromıko arasında yapılacak görüşmelere büyük bir önem vermektedirler.

Fransız Devlet Başkanının Avrupa-içi meselelerin çözümü ve Birleşik Avrupa Devletlerinin kurulması için tasarladığı plan, herşeyden önce, daha liberal bir Sovyetler Birliğinin varlığını ve Doğu Avrupa ülkelerinin davranış hürlüğünü gerektirmektedir. De Gauile'e göre, bunlar önünde sonunda olacaktır. Almanya meselesinin çözümü de ancak bundan sonra mümkündür.

De Gaulle'ün bu tasarısı Federal Almanya yöneticilerini iki bakımdan endişelendirmektedir. Birincisi, eğer bir Avrupa birliği Doğu Avrupa ülkelerini ve Sovyetler Birliğini içine alacak biçimde genişletilirse, o zaman Alımanyanın doğu sınırlarında Polonyaya bırakılan toprakları geri almak diye birşey düşünülemez. İkincisi, De Gaulle'e göre, Batı Avrupada çekirdekli kuvvet sahibi olması gereken tek devlet Fransadır. Eğer Batı Almanya da çekirdekli kuvvet sahibi olmağa kalkışırsa Sovyetler Birliğiyle bütün yakınlaşma ihtimali ve Almanyanın birleştirilmesi tasarısı suya düşer. Federal Almanya yöneticileri De Gaulle'ün kendilerini çekirdekli güçten yoksun bırakmak istemesini de endişeyle karşılamaktadırlar.

Acaba De Gaulle bu "Büyük Avrupa" tasarısında ne kadar samimidir? Bunu kesinlikle söylemek mümkündeğildir. Bazı yorumculara göre De Gaulle bu tasarının gerçekleşmiyeceğini pek iyi bilmekte, fakat Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa ülkeleriyle yakınlaşmayı Batı Avrupada kendi istediği düzeni kurmak için bir koz olarak kullanmaktadır. Nitekim, geçen hafta Batı Avrupa Birliğinin kurulması için kendisine bir mektup yollayan, eski Alman Başbakanı Dr .Adenauer'e verdiği cevapta, Başkan De Gaulle, bu birliğin öyle sabahtan akşama kurulacak birşey olmadığnıı, sabır gerektirdiğini yazmakta, fakat sözlerine Batı Avrupanın siyasi birliğini kurmak için herşeyden önce Ortak Pazar içindeki ortak tahıl fiyatlarını yürürlüğe koymak gerektiğini eklemeyi de unutmamaktadır. Bilindiği gibi Federal Almanya, geçen Aralık ayında büyük güçlükle kararlaştırılan ortak tahıl fiyatlarını yürürlüğe koymakta hiç acele etmemekte ,bu durum ise General De Gaulle'ü fazlasıyla kızdırmaktadır.

Giyim-Kuşam

Hazır elbisecilik

Orta boylu, kumral adam kapıyı çaldı, bir süre bekledi sonra elindeki ağır bavullarla yan kapıya gitti, bir kere daha şansını denedi. Kapıyı genç bir kadın açtı ve adamı hayretle, merakla, inanmayan bir tavırla dinledi. Kapıdan hazır elbise almak doğrusu akla gelecek şey değildi; Ama adam ısrar ediyordu. Bavulundaki kıyafetler katiyen kaçak mal değildi, şuradan buradan derlenip toplanmış tapon mal da değildi. Bunlar özel bir konfeksiyon atölyesinde imal ediliyordu, her boya ve her ölçüye göre olanı vardı. Fiyatlar çok makuldü ve taksitle satış mümkündü.

Genç kadın bir hayli yumuşadı. Gerçi öğle saati yaklaşmıştı, çocuklar okuldan dönecekler, yemek istiyeceklerdi, ama, "taksitle"' mevsim ihtiyaçlarını karşılamak fikri de kendisine oldukça çekici gelmişti.

Çocuklar Öğleyin yağda yumurta yemek zorunda kaldılar. Fakat anneleri, zamanını gerçekten çok faydalı ve ekonomik bir şekilde harcadığına inanıyordu: Ayda 50 lira taksitle (kendisine, tam istediği gibi, klâsik biçimde bir mevsimlik jerse tayyör, aynı zamanda abiye olabilen bir küçük elbise, birkaç bluz ve bir etek satın almış, gardropunu yenibaştan düzenlemişti. Tayyörün fiyatı 250, elbisenin ki 200 lira idi!

Olay, mevsim başında İstanbulda, Boğazın Kanlıca sahilinde bir yalıda geçti. Zaten bir süredir, İstanbulda bu şekilde, ellerinde bavullarla dolaşan yeni satıcı tipleri türemişti. Bunlar özellikle büyük çarşılara uzak mahallerde çok "iyi iş" yapıyorlar ve hazır elbiseyi ev kadınının tam mânası ile ayağına götürerek, bir bakımdan eski zamanın bohçacı kadınlarını hatırlatıyorlardı. Özellikle "taksit usulü" hazır elbiseye karşı son mukavemeti de kırmıştı.

Hazır elbisecilik endüstrisi, birçok memlekette olduğu gibi bizde de devrin modem endüstrilerinden biri olarak artık tutunmuş yerini yapmıştır. Büyük şehirlerde, her adım başı konfeksiyon satan mağazalara tesadüf edilmekte, zamanı çok değerlenen Kadın, kendisini kumaş seçme, terzi arama ve provaya gitme veya dikiş dikme külfetinden kurtaran bu hazır elbiselere, bütçesi elverdiği takdirde, büyük rağbet göstermektedir. Bir hamlede, aynı zamanda yakışanı bulma imkanını veren hazır elbise "bozulan dikiş" tehlikesini de önlemekte, kadına bu bakımdan da elverişli gelmektedir. Hazır elbise endüstrisini elinde tutan İstanbul yanında, çalışan kadınların çok olduğu Ankarada da, son yıllarda, birçok mağaza vitrinlerini hazır elbiselerle süslemeye başlamışlardır. Seri imalata gitmeyen butik sistemi dikiş, yani aynı modelden ancak birkaç tane bulunduran ve bunu vücuda göre, ufak rötuşlarla düzelten, modayı yakından izleyen, hazır elbiselere kendi firmasının etiketini vermeğe çalışan bir sistem bizde şimdilik daha çok rağbet görmüştür, Ankarada bu tarzda çalışan müesselerden biri de, İzmir caddesindeki "Butik İstanbul'dur.

Ankarada bir vitrin
Gözlere şenlik!

İyi giyimin birkaç şartı

"Butik İstanbulun sahibi Kâmuran Cemal, AKİS muhabirine, çok sevdiği volanlı tweed tayyörünü göstererek işe başladı. Kahverengi bej kırçıllı yumuşak bir tweed'den yapılmış olan bu tayyörün volanlı yakası kapalı veya açık olarak giyilebiliyordu. Fantezi bir biçime sahip olmakla beraber rahat giyilebilen, âdeta klâsik bir hali vardı- Değişik başka bir tayyör, ceket ve eteği aynı kumaştan, fakat değişik şekilde dokunmuş, silik ekose desenli spor bir tayyördü, Ekose tayyörler, genel olarak ayni zamanda düz renkli eteklerle de giyilebilecek şekilde yapılmış, birçokları beyaz pike yakalar veya düz biyelerle süslenmişti. Chanel tipi tayyörler ise, Parisli büyük terzinin bu yılki koleksiyonlarında teşhis ettiği gibi, biraz daha değişik, fakat gine çok kadınvâri idi.

Kâmuran Cemal, tayyörlerini bir bir eline alıp, hepsinin teferruatı ve giyim yeri üzerinde ayrı ayrı durarak, onları âdeta canlı birer yaratıkmış gibi takdim ediyor, bir yandan da konuşuyordu:

"— Giyim önemli bir şeydir. İnsanın şahsiyetini meydana çıkarır, bir kimse hakkında yabancıya ilk hükmü verdirtir. İyi giyim bu bakımdan ne derece faydalı ise, bilgisiz giyim de o derecede zararlı olabilir. İyi giyim,, aynı zamanda aile bütçesine de yardımcıdır, boş harcamaları, ziyanları önler. İyi düzenlenmiş bir gardrop kolay kolay demode olmaz."

Bir ara, elindeki tayyörü yerine koyarken:

"— Görüyorsunuz ki" dedi, "bu, artık bir ihtisas işi olmuştur. Çağımızın kadını o derece faaldir, yapacak o kadar çok işi vardır ki, bu işi ihtisas sahiplerine bırakmayı tercih etmekte ve hazır elbisecilik de böylece, bütün dünyaya yayılıp gitmektedir. Uzmanlar günlerle ve saatlerle, bu faal kadının

hayatını kolaylaştıracak, fakat aynı zamanda onun kadınlığını meydana çıkaracak, onu güzelleştirecek kıyafetler üzerinde çalışır ve modellerini hazırlarlar. Kadın bunları, ayna önünde dener, kendisine en çok yakışanı bulduğu zaman yapacağı tek şey, artık karar vermekten ibarettir. Ufak tefek değişikliklerle birçok yere giyilebilen kıyafetler, modaya uymakla beraber çok çabuk bıktırmayan yarı klasik biçimler bu sayede artık bir ekonomik giyim sanatı olarak meydana çıkmıştır. Hazır giyim şıklığa engel değildir; bilâkis bugün, şıklığın bir şartı olmuştur.

Butik sistemi

Kamuran Cemal, elindeki ekose yakalı, ekoseden cep kapakları bulunan, vücuda yakın biçilmiş, klâsik bahar pardesüsünün kumaş ve dikişlerini göstererek sözlerine devam etti:

"— Talı, kumaşın çok iyi olması, dikişin itinalı, ve temiz yapılması da şarttır. Memleketimizde seri imalât daha çok trikotaj işlerinde başarılı olmuştur. Seri halinde konfeksiyonun da ilerde, Türkiyede tutunacağını söylemek mümkündür. Çünkü hazır elbisecilikte çok hızlı bir gelişme vardır ve seri imalât da, birbirine eş kıyafetleri bir anda piyasaya sürmekle beraber, Anadoluya, daha küçük şehir ve kasabalara intikal edebildiği ve ucuza mal edilebildiği takdirde başarılı olaçaktır. Şimdilik ancak belirli çevrelerde ve birkaç şehrimizde tutunan hazır elbisecilik, seri imalâttan çok, butik sistemi bir hazır elbiseciliktir., Aynı kıyafeti dört veya beş defadan fazla tekrar edemeyiz. Müşteri aynı kumaş ve aynı biçimin defalarca kopye edilmeşine karşı çok hassastır. Bunun için modayı çok yakından izlemek, yeni hattı göz önünde tutmak, fakat çok çabuk ezberlenmiyen biçim ve kumaşlar üzerinde durmak, renkleri seçerken de titiz davranmak zorunluğu vardır. Türkiyede müşteri dikişe de çok meraklıdır. Gelişigüzel konfeksiyonun bu bakımdan da tutunmasına imkân yoktur.Çünkü dikiş, gerçek bir sanat halinde, memleketimizde çok ileri bir seviyeye ulaşmıştır."

Kâmuran Cemal, yeni bir dolabı açarken ekledi:

"— Birkaç yere giyilebilen iyi dikilmiş bir tayyör, gardrobun temel kıyafetlerinden biridir. Ama modaya en kolay şekilde intibakı sağlıyan şey. modaya uygun bir etektir. Böyle bir etek, değişik bluzlarla gârdröbu zenginleştiriverir."

Butik İstanbuldaki etekler daha çok klâsik kumaşlardan yapılmış, çok değişik biçimli eteklerdi. Modellerini kendisi çizen ve bunları İstanbuldaki atölyede diktiren Kâmuran Cemal, yılın modası olan pillerden bol bol faydalanmış ve bunları çok değişik şekillerde kullanmıştı- Spor ve fantezi bluzlar aynı şekilde değişikti.

Fiyatlara gelince..

Memleketimizdeki bu tip butik dikişleri, dış memleketlerdeki butik dikişlerine kıyasen daha pahalı sayılamaz. Hatta, iyi bir terziye verilecek dikiş parası da hesaba katılırsa, imkânı olan için, daha da ucuza gelmektedir. Hele taksit usulünün konmasıyla, hazır elbise, çalışan kadın için daha çekici olmaya başlamıştır. Mesela taksitle de iş yapan Butik İstanbulda tayyör fiyatları 350'den başlıyarak 500 liraya kadar yükselmekte, eteklerin fiyatı ise 100 ve 150 lira arasında değişmektedir. Çok itinalı dikilmiş değişik biçimli spor ve fantezi bluzlar 80 liraya kadar satılmaktadır, Aynı fiyatlar Atatürk Bulvarındaki ABC'nin vitrininde de göze çarpmaktadır. İyi dikilmiş bir hazır tayyöre 500 lira ödemek gerekmektedir. Oysa Butik Istanbulun vitrininde ,265 liralık etiket taşıyan fantezi etekler göze çarpmaktadır. Yine aynı vitrinde, düz bir pembe hazır elbise ise 225 liraya satışa sunulmuştur. Atatürk Bulvarındaki Orkide Konfeksiyon, daha şimdiden, vitrinlerini yazlık keten tayyörlerle donatmış, ucuz yazlık bluzlarını satışa çıkarmıştır. Yazlık tayyörlerin fiyatı 245 liradır. Sakarya caddesindeki Deryanın vitrininde şık bir keten tayyör, bluzu ile beraber 425 liraya satışa sunulmuştur. Biyeli bir başka keten tayyör ise 295 liradır. Derya aynı zamanda seri imalât halinde çıkardığı klâsik biçimli poplin bluzları ve reklâm fiyatına sattığı yazlık poplin elbiseleri de vîtrinine koymuştur. .

Ne dersiniz?

İnsanoğlunun başına gelebilecek felâketlerden belki en müthişi olarak kabul edilen aile geçimsizliğinin sebepleri üzerinde durmak ve bunları tahlile kalkışmak bence çok çetin bir iştir. Çünkü, dünyada nekâdar aile geçimsizliği varsa, bir o kadar da değişik sebep vardır.

Şu anda elimde, otuz yıl önce Fransada basılmış bir kitap var. İsmi "Ev Kadınlığı Sanatı". Bu kitapta kadına yapılan tavsiyelerin bazılarını hep beraber okuyalım:

"Kocanız eve sinirli ve asık suratlı gelebilir, ona bunun, sebebini hiç sormayınız. Neşeli, süslü olunuz ve kadınlığınızla ona sıkıntısını unutturunuz.

İdareli bir ev kadını olunuz. Kocanızın parasını israf etmemek için her türlü ev idaresi inceliğini anneannelerinizin tecrübelerinden faydalanacak şekilde öğreniniz, ama kocanızın parasını, ondan habersiz biriktiriniz. Bu, kadınlıktır.

Kocanızı iyi tanıyınız. O zaman onun zaaflarından faydalanmak, kaprislerine boyun eğmek ve birçok isteklerini cevaplandırarak onu kendinize bağlamak mümkün olacaktır.

Kadının kocasına yalan söylemesi iyi değildir, ama herşeyi söylemek için de bir mecburiyet yoktur.

Lezzetli, ağdalı bir yemek erkeği eve bağlar. İyi donatılmış bir sofradan kalkan erkek, gece kahveye gitme isteği duymaz.

Kocanız, habersiz eve geldiği zaman sizi evde bulacağından daima emin olmalıdır.

Hafta sonu, erkeğin dinlenme zamanıdır. Evden çıkmak istemezse hoş görünüz. Geç vakte kadar yatağında dinlenmesini iyi karşılayınız.

Nekadar yorgun olursanız olunuz, kocanız akşam bir yere gitmek isterse, onunla beraber çıkmamazlık etmeyiniz"

Bütün bu tavsiyeleri tutabilmesi için kadının samimiyetsiz, soğukkanlı, kurnaz ve şahsiyetsiz olması lazımdır. Kitaptan çıkan anlam şudur: Kadının hayattaki tek kaygısı, erkeği iyi ve kötü, her yoldan kendisine bağlamaya çalışmaktan ibaret olmalıdır.

Halbuki bugün kadın hayatın o kadar içindedir ve eşinin dertleriyle o kadar dertlenmekte, çevrenin ve yaşadığı toplumun meselelerini o kadar duymaktadır ki, kitaptaki anlamda "idareci" olmasına imkân kalmamıştır. Dış hayat da. ev hayattı da erkekle kadın arasında artık ortak yaşanılan bir hayattır. Meselelere beraber sinirlenip beraber sevinmek, parayı beraber harcayıp tasarruf etmek beraber istiyerek gezip istiyerek dinlenmek, hafif yiyip çok yaşamak, beraber çalışıp pazarın tadını beraber çıkarmak daha güzel değil mi?

Jale CANDAN

TİYATRO

Konya

Operasyon elif, be...

Haftanın başlarında Pazartesi gecesi, Devlet Tiyatrosu sanatçıları, Konya nın kitaplıktan bozma şirin tiyatro salonunda Reşat Nuri Güntekinin ünlü "Hülleci" adlı oyununu oynuyorlardı. Oyun daha yeni başlamıştı ki birden bire salonun kapıları kırıldı ve içeriye yaşları 16 ile 19 arasında birkaç genç daldı. Seyirciler merak ve şaşkınlık içinde bakınırlarken, delikanlılardan biri sahneye fırlayarak, boyun damarlarını şişire şişire haykırmağa başladı:

"— Bunlar komünist işidir! Bu müslüman memlekette oynanması caiz değildir, seyri günahtır!."

Delikanlı, örümcekli kafaların beynine akıttığı zehri daha bir süre kusmak niyetindeydi ama, ön sıralardan yetişen bir binbaşı kendisini bacağından çektiği gibi aşağı aldı. Öteki saldırganlar ise bu arada seyirciler tarafından kıskıvrak yakalanmışlardı. Ama olay sadece bu birkaç çocuğun yakalanmasıyla yatışacak cinsten değildi: Dışardan tiyatro binasının camlarına yağmur gibi tuğla, taş yağıyordu. Salonda panik başlamış, herkes can kaygusuna düşmüştü. Kulaktan kulağa, Konya İslam Enstitüsü öğrencilerinin tiyatroyu bastıkları fısıldanıyordu.

O gece, birkaç yüz Enstitü öğrencisinin okulun camlarını kırarak kaçtığı, çıkacak herhangi bir olayı önlemek amacıyla, okul yöneticileri tarafından tiyatroya telefonla bildirilmiştir. Maksatlı olarak okuldan kaçan bu gençler önce tiyatro binasının önünde toplanmışlar, sonra kapılara yüklenmişler ve içlerinden ancak birkaçı içeriye girebilmiştir. Bu yüzden içeride durumun yatışmış olmasına rağmen, binanın önündeki taşkınlık bir süre daha devam etmiştir. Sükunet ancak, olay yerine yetişen askeri birlikler tarafından sağlanabilmiştir.

İşin düşündürücü yönü, aynı oyunun bundan otuz yıl önce gene Konyada, Darülbedayi sanatçıları tarafından oynanmış olmasıdır! Otuz yıl önce alkışlanan bir eser, bugün geri kalmış zekâların tuğlalı saldırılarına hedef olmaktadır. Acı ve düşündürücü olan budur!

Dahası var: "Hülleci" Ankarada.. Altındağ Tiyatrosunda oynandığı **sırada,** Ankaralı İmam - Hatip Okulu öğrencileri sahneye çelenk koymuşlardır!

Piyesi gördüm

Oyun : 1 — "Palto": (oyun, 1 perde).
2 — "Edouard ile Agrippine"; (Oyun, 1 perde).
Yazan : 1 — Wolf Mankowitz! (Gogolün hikâyesinden)
2 — **Rene de** Obaldia.
Çeviren : 1 — Şadan Karadeniz.
2 — Salâh Birsel.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Oda Tiyatrosu).
Sahneye koyan : 1 — Suat Taşer.
2 Ergin Orbey,
Dekorlar : Hüseyin Mumcu.
Işık : İhsan Narmanlı.
Konu : 1 — "Palto" (Kaput), Gogolün ünlü hikayelerinden biridir. Kırk yıl çalıştığı, içinde ihtiyarladığı hazır elbise deposunda, havı dökülmüş, erimiş yirmi yıllık paltosuyla soğuktan titreyen, yenisini yaptırmaya gücü yetmeyen, her gün yüzlercesini saydığı, deftere geçirdiği hazır paltolardan birini olsun sırtına geçirmesine izin verilmeyen, sonunda elinde büyümüş patron oğlu tarafından sokağa atılan ve bir palto ambarında paltoya hasret çekerek ölen zavallı Fenderin hikâyesi. Aynı zamanda, iyi yürekli. Fendere kumaş parasına palto dikmeğe razı olacak kadar iyi yürekli terzi Morry'nin de hikâyesi,..

2 — Yaşlı bir çiftin -belki de ayrı mizâçlardaki birçok çiftlerin- dramına -babası panamalı, anası fransız olan- şair yazar, çağdaş uygarlığın -meşin ceketlilerden feza çalışmalarına, existentialisme'den modern terminolojiye varıncaya kadar- hicvini katmış. Bu mevsim İstanbulda. Gen-Arda gördüğümüz "Kaplan" oyununu hatırlatıyor.

Oynıyanlar : 1 — Kerim Afşar (Terzi Morry), Yalın Tolga (Fender), Zafer Ergin (Patron Ranting), Savaş Başar (Yeni memur).

2 — Ali Algın (Edouard), Jale Birsel (Agrippine). Savaş Başar (Meşin ceketli).

Beğendiğim : 1 — Suat Taşerin, oyunun "humaine" yönü kadar, taşıdığı sosyal problemi de meydana çıkaran ve ona bütün havasını yalın bir oyunla kazandırmayı başaran sahne düzeni. Fender'de Yalın Tolganın, Morry'de Kerim Afşarm -uzun piyeslerdeki başarılarını gölgede bırakacak nitelikteki- kolay ımutulmıyacak yaratışları. İhsan Narmanlının bu oyuna çok şey kazandıran güzel ışıkları.

2 — Ergin Orbey in, şairin nüktesini duyuran, kıvrak sahne düzeni. Ali Algınla Jale Birselin, zıtlıkları içinde,, ifadeli oyunları.

Beğenemediğim : 1 — Hiç bir şey yok.

2 — Kimi aceleden -tempo uğruna-, kimi gevelemeden -oyun uğruna- 65 kişilik salonda zor duyulan birçok replikler...

Sonuç : Zevkle, ilgiyle izlenen iki oyun

Naciye FEVZİ

Oda Tiyatrosunda **"palto"**
Paltosuzun biri

R A D Y O

T. R. T.

Eğitim programları

Milli Eğitim Bakanlığı ile TRT İçin oldukça önemli tarihlerden biri de 1 Nisan 1965'dir, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı "Radyo ile Eğitim Merkezi"nin metinlerini hazırladığı, TRT'nin ise prodüksiyonunu yaptığı eğitim programları bu tarihten itibaren Ankara Radyosunda yayınlanmaya başlamıştır. En kabarık bütçelerden birine sahip Milli Eğitim Bakanlığıyla en etkileyici- yayın organı olan radyonun bu konuda elele vererek önemli bir adimi en sonunda atmalarını sevinçle karşılamak gerekir.

Ankara Radyosunda tatil günlerinin dışında, her gün saat 15.30 - 17.00 arasında yayınlanan eğitim programlarının muhakkak ki çeşitli eksikleri ve kusurları vardır. Mesela başta, program metinlerinin gereken şekilde olgunlaşmamış bulunduğu ileri sürülebilir. Buna rağmen eğitim programlarım yazan öğretmenlerin Türkiye Radyolarına diğer programlan hazırlayanlardan daha çok gayret sarfettikleri ve kusurlarını düzeltmek için çalışmaktan kaçınmadıkları da yayınları izleyenlerin gözünden kaçmamaktadır.

Asıl üzerinde durulması gereken nokta, bu eğitim programlan için Ankara Radyosunda yapılan prodüksiyonun yetersizliğidir. Eğitim yayınlarına şimdilik öğleden sonra bir yayın süresinin ayrılması da elbette ki bir başta mahzur olarak dinleyicinin karşısına çıkmaktadır. Fakat Ankara Radyosunun, kendi programlarını bir kenara iterek, dinleyicinin en bol olduğu zamanı eğitim yayınlarına ayırması beklenemez. Bununla beraber, Ankara Radyosundan yerine getirilmesi beklenen bir husus vardır: bütün eğitim programlarının zamanında başlamasını ve bitmesini sağlamak!. Diğer radyo programlannda da uygulanması beklenen bu hususun hâlâ ihmal edilmesi elbette kii bir kusurdur. Ancak, bütün bu kusurlara rağmen, eğitim radyoculuğunun başlangıcı olarak kabul edilen 1 Nisan 1965 tarihinde başlayan eğitim programlarının dinleyici için Çeşitli faydalar sağlayacağım da kabul etmek gerekir.

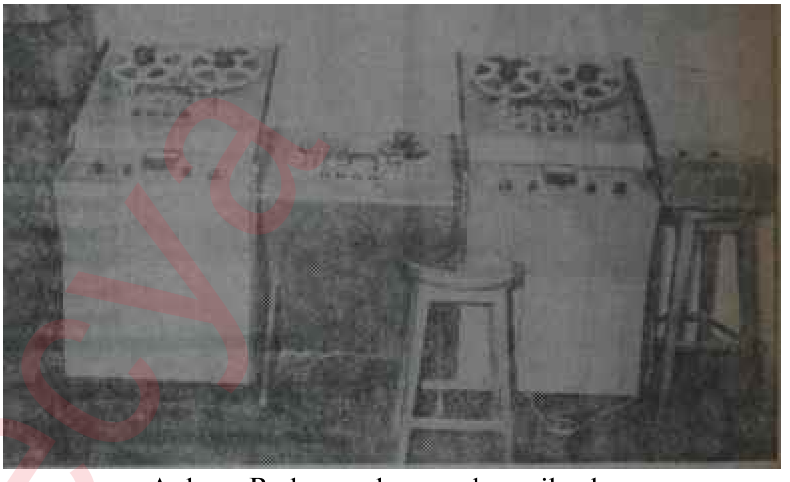
Programcılıkta turizm

Aslında 1 Ocak 1965 tarihinden itibaren Türkiye Radyolarında uygulanan program siyaseti göstermiştir ki yeni hamleler beklerken dinleyicinin son derece sabırlı olması şarttır. Eskiden olduğu gibi, içinde bulunduğumuz günlerde de radyo programları önceden bir araştırma yapılmadan hazırlanmakta ve çıkması muhtemel güçlükler başlangıçta hiç düşünülmemekte, ancak bunlarla karşılaşılınca bir hal çaresi aranmaktadır.

Ankara Radyosunun dört aylık programları incelendiği zaman ilk göze çarpan husus, üç aylık süre içinde bir sürü programın defalarca gün ve saat değiştirmiş olduğudur. Radyo yayınları arasında en fazla gezen programlar çocuklara ait olanlardır. Meselâ Çocuk Bahçesi" uzun bir süre sabah yayınlarında oyalandıktan sonra, yapılan şikâyetler üzerine, akşam yayınında saat 17'ye alınmış fakat 1 Nisan 1965 tarihinde 16.15'e gelmiştir. Yıllardanberi her Cumartesi günü saat 17'de yayınlanan "Çocuk Saati" ise birdenbire 15'e alınmış, daha sonra aynı program yine 17'ye döndüğü görülmüştür. Pazar sabahları yayınlanan "Atlı Karınca" da saat 10'dan 9'a getirilmiştir.

Ankara Radyosunun yayın saatleri arasında turistik geziye çıkan programlardan biri de "Radyo Sınıfı "dır. Bu program, kimseye haber vermeden, Perşembe saat 20.30'dan kalkmış, Pazartesi saat 21.00'e gelmişti. Fakat sonra burasını da beğenmemiş olacak ki tekrar Perşembe gününe dönmekti gecikmedi. Bu sefer yayın saati olarak da kendine 16.30'u seçti. "Tatil Tiyatrosu ise Pazar günü" 21.30'dan 20.30'a geçti. Fakat aynı programın bir süre sonra yine 21-30'da karar kıldığı görüldü. Bu arada "Silahlı Kuvvetler Saati", "Ocakbaşi", "Müzik Dergisi" ve "Radyo Ansiklopedisi" gibi programların da dinleyiciye ve hatta programların hazırlayıcılarına haber verilmeden saat ve gün değiştirdikleri farkedildi.

Basından radyoya geçen Halit Çapının hazırladığı "Aramızda Yaşayanlar' isimli programa gelince... Bu program birdenbire yayına sokulmuş ve kısa zamanda da dinleyicinin ilgisini toplayan bir-iki program arasın da yer almıştır. Ancak, TRT'nin basılı onbeş günlük programı incelendiğinde görülmektedir ki, bu program bir hafta 15 dakika, öbür hafta 20 dakika ayrılmıştır. -Bu program, başarılı olmasına rağmen .birdenbire yayından kaldırılmıştır.

Ankara Radyosunda ses alma cihazları
Hazırlık var

Bunlar yetmiyormuş gibi, Kanser Haftası münasebetiyle, yemek saatlerinde kanserin en ince noktalarını ta-: rif eden programlara yer verilmesi ve programcının büyük bir rahatlıkla bu hastaya dilindeki kanser belirtilerini tarif ettirmesi, doğrusu, herşeyin üze-- rine tuz-biber ekmiştir.

(AKİS — 272)

SİNEMA

Filmler

"Keşanlı Ali Destanı"

Türkiyeye her şey modayla giriyor galiba. Siyasi akımlar, sanat akımları, hatta hastalıklar bile... Gerçi bu moda giyim kuşam modası gibi değil, Türkiyeye uğrayana kadar epey gecikiyor, hatta bazan kaynağında adı bile unutulduktan, "suyu çıktıktan" sonra geliyor. ama, ziyanı yok, geliyor ve insana Amerikayı yeniden keşfetmek zevkini veriyor ya, önemli olan budur! Meselâ, Birinci Dünya Savaşının Kafka'sını keşfetmek için İkinci Dünya Savaşını da epey gerilerde bırakmak gerekti,böylelikle Kafka'yı kırk yıl sonra keşfetmenin sevincini tattık. Bir yirmi yıl bekleyiş, bugünlerde bizi Sartre'a kavuşturdu. Tiyatroyu sorarsanız, modaların modası epik tiyatro modası! Bu da bizi otuzbeş yıl öncesinin Brecht'ine kavuşturuyor,

Haldun Tanerin sahnelerimizde büyük rağbet gören "Keşanlı Ali Destanı'' bu epik tiyatro akımı içinde yer almaktadır, "Keşanlı Ali Destanı'' Brecht'in "Die Dreigrgschenoper - Üç Kuruşluk Opera"sının en yakın akrabasıdır. Taner, "Üç Kuruşluk Opera nın biçim özelliklerini, Brecht'in metodunu yüzdeyüz yerli bir konuya başarıyla uygulamıştır. "Keşanlı Ali Destanı"nda 1964 Türkiyesinin değişik toplum katlarından, ama daha çok en alt katlarından insanlar çok zaman karikatüre, fanteziye kaçan bir hava içinde seyirciye sunulmaktadır. Ama bu karikatür, fantezi havasının altında en aşağıdan en yukarıya doğru uzanan bozuk bir toplum düzeninin zaman zaman ustaca taşlaması, yergisi yer almaktadır. Tabiatiyle, bir sahne eseri olan "Keşanlı Ali Destanında bu acı mizah, bu taşlama ve yergi konuşmalarla, şarkılarla ,yani sözle verilmekte, Yalçın Turanın müziği de buna bir çeşni katmaktadır.

Tamerin Tanere ettiği

Perdedeki "Keşanlı Ali Destanı" önce buradan kaybetmektedir. Çünkü filmin konuşmalarının, şarkılarının, müziğinin hemen hepsi, yerinde deyimiyle, "güme gitmekten"dir. Bir sözlü, şarkılı, müzikli film için her şeyden önce işin can alacak noktası olan bu teknik meseleyi çözmekle işe "başlamak gerekirdi. "Karacaoğlanın Kara sevdası"nda bu bakımdan acı ve unutulmaz bir tecrübesi de olan yönetmen Atıf Yılmazın, reklamlarında 500 bin lira harcandığı övünülerek belirtilen bir filmde bu iyi bu kadar hafife almasını anlamak mümkün, değildir. Hem konuşmaları, şarkıları, müziği büyük önem taşıyan bir film çevirmeğe kalk, hem de bunu, sıradan filmlerdeki iptidai seslendirme işlemiyle geçiştirmeğe çalış; akil alır iş değil! Fakat seslendirme konusu hemen göze -daha doğrusu kulağaçarpan, ister istemez farkına varılan teknik bir aksaklıktır. Bir de konuşmalarda, şarkılarda, bazan başlıbaşına sahnelerde yapılan kesintiler, kısaltmalar, çıkarmalar var. Senaryocu Taner, oyun yazarı Tanere bu yönden bir yabancıdan da insafsız davranmıştır. Bu tutumun, bir sahne eserine sinema özelliği kazandırmak çabasıyla yapıldığı ileri sürülemez. Çünkü "Keşanlı Ali Destanı" bütün kesintilere, değiştirmelere rağmen "tiyatro kokusu'nu yine taşımaktadır. Bunu en çok kısa kısa tablolarda verilen "medeniyet dersleri"nde, Keşanlı Alinin kahve ve odasındaki sahnelerde, daha doğrusu filinin hemen bütün "içeri" sahnelerinde sezmek mümkündür. Filmin en çok aksıyan bir yönü. senaryocunun da, yönetmenin de,"Keşanlı Ali Destanı''nı hangi tutumla perdeye aktaracaklarına kesinlikle karar veremelelerinden doğmaktadır: Şahnede olduğu gibi bir fantezi, karikatür havası içinde mi, bir güldürü- filmi çerçevesinde mi, yoksa gerçekçi bir tutumla mı?... Bu kararsızlık, senaryocu ile yönetmeni sonunda bütün bunların bir karmasını yapmağa sürüklemektedir. Bakıyorsunuz "Keşanlı Ali Destanı" bazan sahnedeki kılığında. bazan güldürü filmi kılığında, bazan da gerçekçi film kılığında ortaya çıkmaktadır.

"Keşanlı Ali Destanı" filminin en önemli yönü, seyirciyi "arka yoldan" gecekondu dünyasına yaklaştırmasıdır. Atıf Yılmazın hemen her vakit başarı kazandığı dış sahneler, kalabalık sahneler, yönetmenin bambaşka bir filmde, bambaşka bir tutumla bu dünyaya eğilseydi belki de sağlam bir film vereceği kanısını uyandırmaktadır. Ama, "Keşanlı Ali 'Destanı"ndaki bu sapa yol, seyirciyi bu dünyanın içine sokmamaktadır. Seyirci, tıpkı Metin Erksanın "Suçlular Aramızda" filmindeki birkaç gecekondu sahnesinde olduğu gibi gecekondu dünyasının bir köşesini şöyle dışarıdan seyretmekle kalmaktadır. İki filmdeki bu dışarıdan, üstünkörü ve kısa bakış bile 1964 Türkiyesindeki bir sinema yönetmeninin neyi, nasıl ele alması gerektiğini apaçık ortaya koymaktadır:

Çizgi ile Haldun Taner

Güme giden yazar

Başarı kazanmış bir sahne eserini perdeye aktarmak için bile olu. bir sinema yönetmeni, bugünün Türkiyesinin en önemli meselelerinden birini dekor olarak, fon olarak ele alıp harcamamalıdır. Gecekondu dünyası filmin temel konusu, asıl malzemesi olarak ele alınmalı, bu yapılamıyacaksa, oraya hiç el sürülmemelidir. Hele nasıl olsa sahnedeki fantezi havası perdede devam ettirilemiyecek olduktan sonra...

Türkiye

Bir sansür dersi

Bu ayın başlarında birçok Ankaralı sinemasever, Ankaradaki "'İtalyan Kültür Heyeti"nden birer davetiye aldı. Davetiyede Nisan ve Mayıs aylarında ünlü italyan yönetmeni Luchino Visconti'nin dört filminden meydana gelen bir programın sunulacağı bildiriliyordu. Geçen ayki Antonioni Festivalinin başarısı henüz hafızalarda bütün tazeliğiyle devam ederken bu ikinci sürpriz, sinemaseverlerde büyük bir sevinç uyandırdı ve Visconti Festivali sabırsızlıkla beklenmeğe başlandı. Hele programda. Visconti'nin çeşitli tarihlerde sinemalarımızda gösterilmiş olan *"Le* notti bianche - Beyaz geceler", "Rocco e i suoi fratelli - Rocco ve kardeşleri", "II gattopardo -Leopar" gibi filmlerinin "yanısıra Türkiyede hiç gösterilmemiş olan "La terra trema - Yer sarsılıyor"un da yer alacağı öğrenilince:.. Ama bu sevinç uzun sürmedi, sinemaseverlerin

hevesi kursaklarında kaldı. "İtalyan Kültür Heyet,"nden gelen , ikinci 'bir not, programın ilk filmi olan "Yer sarsılıyordun "beklenmedik sebeplerden dolayı" gösterilemiyeceğini bildiriyordu- "İtalyan 'Kültür Heyeti" büyük bir-nezaket gösterip, "Yer sarsılıyordun gösbeıüleraemesini "beklenmedik sebepler" adı altında geçiştirmekteydi ama, işin gerçeği şuydu: Ankara İl Sansür Komisyonu "Yer sarsılıyor"u toptan reddetmişti!

Sansür Komisyonunun bu kararını, hangi yönden bakılırsa bakılsın, yerinde bulmağa imkAn yoktur. Komisyonun sansür tüzüğündeki çok meşhur maddeye dayanarak "Yer sarsılıyor"u aşırı sol propagandası yapan bir film olarak reddetmesi akıl alır şey değildir. "Yer sarsılıyor" 1947 yılında Sicilya adasındaki Ad Trezza köyünde çekilmiştir. Film aslında ünlü italyan romancısı- Giovanni Verga'nın 1881 yılında yazdığı ve bizde birkaç yıl önce Milli Eğitim Bakanlığı Klasikler serisinde yayımlanan "I Malavog-Mo - Malavoglio' 1ar"dan alınmıştır. "Yer sarsılıyor", her Allanın günü hayatlarını tehlikeye atarak balık avına çıkan, fakat toptancılar tarafından sömürülen Ad Trezza balıkçılarının yaşayışını anlatmaktadır. Balıkçılardan biri, askerden yeni dönen 'Ntoni, toptancıların bu tahakkümüne son vermek için evini rehine kor, bir tekne edinir ve kendi başına çalışmaya başlar. Ama bir fırtınada teknesi iskelet haline gelir, eldeki tuzlu balıkları yok pahasına satmak zorunda kalır, banka evi haczeder, eskisinden daha kötü duruma düşen 'Ntoni, kardeşleriyle birlikte gidip kendilerine karşı mücadeleye giriştiği toptancılardan iş istemek zorunda kalır.

Film burada bitmektedir.

"Yasak hemşerim"

"Yer sarsılıyor"da aşırı sol propagandası bulmak için insanın kendini zorlaması bile yetmez, çünkü "Yer sarsılıyor" bir olayın belge titizliğiyle yerinde tespitinden ileri bir amaç taşımamaktadır; Ad Trezza balıkçı köyü, köyün halkı her günkü hayatlarından başka, bir şeyi canlandırmamışlardır ki... Eğer "Yer sarsılıyor" propaganda ise, insanın sadece fakir olması aşırı sol propagandası sayılmak gerekirdi. "Yer sarsılıyor'" Visconti'nin de, Yenigerçekçi akımın da en büyük esendir, 1948 Venedik Festivalinin en büyük ödülünü kazanmıştır ve dünyanın her yerinde Yenigerçekçi akımı tanıtmak isterken ünce "Yer sarsılıyor" gösterilmektedir. Türkiyeye gösterilecek kopya da birkaç hafta önce Lübnanda yapılan bir Visconti Festivalinden getirtilmiştir. Üstelik, "Yer sarsılıyor" piyasaya çıkarılacak bir film de değildi. Ankara ve İstanbulda birkaç yüz kişilik davetli topluluğuna gösterildikten sonra, kimbilir hangi ülkenin sinemaseverlerine sunulacaktı. Ama sansürcülerimiz herhalde, faşist İtalyasından alınmış bir sansür tüzüğünü, demokrasi İtalyasında çevrilen bir filme uygulamaktaki zevkten kendilerini yoksun bırakmak istememiş olacaklardır!

"Yer sarsılıyor"un gösterilmesine izin verilmediği Ankaradaki kordiplomatik çevrelerinde büyük bir hızla yayıldı ve günün en önemli konusu haline geldi. Şimdi kordiplomatiğin katıldığı hangi kokteyle gitseniz yalnız bundan söz açılmaktadır. "İtalyan Kültür Heyetl"nin müdürü Signor Bolte her taraftan soru ve esprilere hedef olmaktadır. Geçen gün Doğu ülkelerinden bir diplomat Signor Boltcye, Sovyetlerin "Ballad o soldate - Askerin türküsü" filminin İstanbulda serbestçe gösterildiği halde "Yer sarsılıyor"a niçin izin verilmediğini muzip bir tavırla sordu. Signor Bolte ise son derece sakin bir tavırla şu cevabı verdi:

"— Bunu anlamıyacak ne var? Biz sizden daha kızılız!"

GRİPİN

bütün ağrıları keser

- baş, diş, adale, sinir ve soğuk algınlığından mütevellit bütün ağrıları derhal teskin eder
- bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başarı ile kullanılır
- romatizma, lumbago siyatik ağrı ve sızılarına karşı faydalıdır

Mideyi bozmaz kalbi ve böbrekleri yormaz

(Yeni Ajans - 1890)

Sınıfını geçen 75
öğrenciye her ay
2 sene müddetle
250 lira burs
Türkiye
Sayın öğrenci; sizde bu ikrami-
yeyi kazanabilmek için Türkiye
Vakıflar Bankasında en az vadeli
ve 500 liralık bir hesap açtırınız.
Vakıflar Bankası